

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

6x-A
S.O.U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:23
HANDELSDEPARTEMENTET

P R O M E M O R I A
M E D F Ö R S L A G
A N G Å E N D E
R E G I S T R E R I N G E N
A V L A N D E T S F Ö R E T A G A R E

M. M.

AVGIVEN AV

*inom handelsdepartementet tillkallad
utredningsman*

S T O C K H O L M

1 9 4 2

Statens offentliga utredningar 1942

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. Beckman. 733 s. Fö. (Till betänkandet höra *dels* en bilaga innehållande personalförteckningar m. m., avsedd endast för tjänstebruk, *dels* ock ett hemligt bihang i tre delar.)
2. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Marcus. 22 s. Fi.
3. Promemoria rörande bostadsförörjningen. Av A. Johansson. Beckman. 77 s. S.
4. De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Beckman. 106 s. S.
5. Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. Marcus. 55 s. Jo.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter angående den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. Heggström. 195 s. H.
7. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. Heggström. 76 s. H.
8. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. Marcus. 135 s. Fi.
9. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. Marcus. 191 s. Fi.
10. Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. Norstedt. 164 s. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående betygssättningen i folkskolan. Heggström. 330 s. E.
12. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. Heggström. 124 s. H.
13. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. Beckman. 88 s. K.
14. Promemoria angående hyresreglering. Norstedt. 54 s. Ju.
15. Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. Beckman. 108 s. Fö.
16. Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. Heggström. 360 s. Fö.
17. Betänkande med utredning och förslag angående barnmorskeväsendet. Idun. 101 s. 1 karta. S.
18. Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. Marcus. 128 s. Fi.
19. Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmödrar. Norstedt. 96 s. S.
20. Utredning angående värmekostnaden i hyreshus. Idun. 187 s. S.
21. Betänkande med förslag till främjande av utskyllsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. Marcus. 96 s. Fi.
22. Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkar-konsten, m. m. Norstedt. 251 s. S.
23. Promemoria med förslag angående registreringen av landets företagare m. m. Marcus. 60 s. H.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:23
HANDELSDEPARTEMENTET

PROMEMORIA
MED FÖRSLAG
ANGÄENDE
REGISTRERINGEN
AV LANDETS FÖRETAGARE

M. M.

AVGIVEN AV

*inom handelsdepartementet tillkallad
utredningsman*

STOCKHOLM 1942
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
427628

STÄMMEBOK FÖR ÅRSSTÄMMAN 1912

PROMEMORIA

MED FÖRSLAG

ÅRSTÄMME

REKONSTRUKTIONEN

AV LANDETS FÖRETAGARE

N. N.

STOCKHOLM

Öfverstyrelsens förslag till

årsberättelse

STOCKHOLM 1912

ÅRSSTÄMMAN 1912

1912

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet.

Enligt nådigt bemyndigande den 5 december 1941 har Herr Statsrådet den 20 i samma månad tillkallat mig att inom handelsdepartementet biträda med utredning av frågan om enhetlig registrering av landets företagare m. m.

Direktiven för utredningen framgå av det i Post- och inrikes tidningar den 22 december 1941 intagna utdraget av protokollet över handelsärenden den 5 i samma månad.

För att tagas i övervägande vid fullgörandet av uppdraget har Kungl. Maj:t den 30 december 1941 överlämnat drätselkammarens i Tranås framställning den 11 i samma månad om viss höjning av gällande avgifter för registrering och kungörande av anmälningar till handelsregistret.

Sedan arbetet numera slutförts, får jag härmed vördsamt överlämna utredning i ämnet, innefattande bland annat förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 13 juli 1887 (nr 42 s. 1) angående handelsregister, firma och prokura jämte därmed sammanhängande författningar.

Falun den 17 mars 1942.

N. ROSENIUS.

VIII Herr Stenroos och Chelen för Kungl. Händelsdepartementet.

Enligt kungl. bevisningarna den 2 december 1841 har Herr Stenroos den 20 i satsens nämnd tillkallat samt till kom. handelsdepartementet tillstått med utredning av frågan om en delvis registrering av järnets förbrukning till m. m.

Induktivet för nämndens framgången är del i för- och järnets förbrukning den 22 december 1841 infärdt utkast av protokoll för nämndens utredning den 2 i satsens nämnd.

För att tillaga i översigt vid tillgången av uppgifter för järn. Mått den 30 december 1841 övertagna de förskrädda i Järns kom. stiftning den 11 i satsens nämnd om viss höjning av utkastet av järn för registrering och förbrukning av järn i nämnda till händelsdepartementet.

Enligt arbetet nämnda stiftning till jag förmedel förhöjning av järn i nämnda i nämnd. Induktivet bland annat förklar till jag om järnets viss del av järn den 18 juli 1841 (nr 42 s. 1) angående handelsregistret fins och järnets järn till händelsdepartementet förklar.

Kämn den 17 mars 1842.

M. ROSENHJ.

I. Gällande bestämmelser angående registrering av företagare.

Enligt gällande bestämmelser är registreringen av företagen i riket fördelad på ett antal myndigheter och register.

1. Handelsregister. Jämlikt lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, nedan kallad firmalagen, är envar, som vill idka handel eller annan näring, med vars utövande följer skyldighet att föra handelsböcker, pliktig att till införande i handelsregistret anmäla det namn, varunder han ämnar bedriva sin rörelse och som han vid därvid förekommande underskrifter ämnar teckna. Sådant namn kallas firma. Jämväl handelsbolags firma skall införas i handelsregistret. Enkelt bolag kan på ansökan införas i handelsregistret på samma sätt som handelsbolag.

Från den i firmalagen stadgade anmälningsskyldigheten undantagas fartygsredare och rederier, vilka registreras i fartygsregistret hos kommerskollegium, aktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, registrerade föreningar samt sparbanker.

Bokföringsskyldighet, som är grundläggande för registreringsplikt enligt firmalagen, åligger enligt 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 aktiebolag, bolag, som blivit infört i handelsregistret, bostadsrättsförening samt, där annat ej följer av 2 §, envar som yrkesmässigt driver någon av följande rörelser: 1) handel med varor, värdepapper eller annan lös egendom eller fastigheter, 2) tillverkning eller bearbetning av varor till avsalu eller på beställning, 3) reparationsverksamhet, 4) framställning eller överföring av elektrisk kraft till avsalu, 5) byggnadsverksamhet, utförande på beting av arbete å annans fastighet, 6) skeppsbyggeri eller varvsrörelse, 7) verksamhet för utvinnande eller tillgodogörande av mineral, stenkol, sten, kalksten, torv eller skogsprodukter, 8) tryckeri- eller förlagsrörelse, 9) apoteksrörelse, 10) hotell- eller pensionärrörelse, till vars utövande fordras tillstånd av myndighet, 11) kafé- eller värdshusrörelse, 12) teater-, varieté-, cirkus-, biograf- eller därmed jämförlig rörelse eller filminspelning, 13) järnvägsdrift, rederirörelse eller kanaldrift, 14) annan verksamhet för befordran mot avgift av personer, gods eller meddelanden, 15) fartygskommission, spedition, bärning eller magasinering, 16) mäklarirörelse, skeppsklarerarörelse, handels- eller befraktningsagentur, 17) bank- eller försäkringsrörelse, 18) pantlånerörelse eller annan lånerörelse, 19) verksamhet såsom advo-

kat eller patentombud, inkasseringsrörelse samt 20) badhus- eller tvätt-inrättningsrörelse.

Enligt 2 § bokföringslagen följer med utövande av rörelse icke bokföringsskyldighet i nedan angivna fall: 1) om någon idkar handel med varor genom kringföring eller från salustånd eller på annat liknande sätt och därvid vanligen icke biträdes av flera än make och barn under 16 år eller en annan person, 2) om rörelse, som i 1 § 2), 3), 5), 6), 7), 8), 11), 14) eller 20) sägs, vanligen drives utan biträde av flera än make och barn under 16 år samt två andra personer, 3) om någon idkar rederirörelse endast med eget, av honom själv fört fartyg, eller 4) om rörelse drives såsom binäring till jordbruk allenast för utnyttjande av fastighetens alster eller naturtillgångar. Staten och kommun äro icke underkastade bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen.

Handelsregister föres för Stockholm hos överståthållarämbetet, för annan stad hos magistraten eller, därest ej sådan finnes, hos kommunalborgmästaren och för landsbygden hos länsstyrelsen.

2. Aktiebolagsregister. Jämlikt 120 § lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag skall hos patent- och registreringsverket eller den myndighet i Stockholm, som Konungen kan komma att bestämma, föras aktiebolagsregister för inskrivning av uppgifter, vilka enligt aktiebolagslagen skola för registrering anmälas, eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet. Enligt kungörelsen den 19 oktober 1911 (nr 133 s. 1) om aktiebolagsregistrets förande m. m. skall registret föras hos patent- och registreringsverket.

Enligt 240 § lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse skola i aktiebolagsregistret inskrivas de uppgifter, vilka enligt nämnda lag skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

3. Försäkringsregister.

a. Jämlikt 244 § lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse skall hos patent- och registreringsverket eller den myndighet i Stockholm, som Konungen kan komma att bestämma, föras försäkringsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt nämnda lag skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet. Enligt Kungl. Maj:ts instruktion den 11 juni 1937 (nr 439) för försäkringsinspektionen åligger det försäkringsinspektionen att från den 1 juli 1937 föra detta försäkringsregister.

b. Vissa försäkringsbolag registreras i försäkringsregister, som föras hos länsstyrelserna. Detta är fallet jämlikt 262 § lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse i fråga om ömsesidigt försäkringsbolag, vars verksamhet endast avser att meddela försäkring av egendom inom ett län. Enligt 265 § samma lag gäller detta dock ej ömsesidigt försäkringsbolag för försäkring av egendom å landsbygden, vars verksamhetsområde är mindre än

ett härad eller, där det omfattar delar av flera härad, mindre än tio socknar. Sådan anstalt skall enligt 3 § kungörelsen den 21 december 1917 med bestämmelser om skyldighet för vissa försäkringsanstalter att angående sin verksamhet göra anmälan eller lämna uppgifter inom en månad, efter det bolaget trätt i verksamhet, göra skriftlig anmälan därom hos länsstyrelsen i det län, där bolagets styrelse har sitt säte. Underrättelse om inkommen anmälan översändes av länsstyrelsen till försäkringsinspektionen.

4. Föreningsregister. Hos länsstyrelse skall jämlikt 73 § lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar föras föreningsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt lagen skola för registrering anmälas, eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet. Registret omfattar ekonomiska föreningar eller, med vissa undantag, varom här ej är fråga, föreningar med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller avsätta alster av medlemmarnas verksamhet eller bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna eller idka annan ekonomisk verksamhet. Dit räknas även förening, som genom idkande av handel eller annan verksamhet, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, vill vinna annat ändamål än främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen.

I en särskild avdelning av föreningsregistret registreras bostadsrättsföreningar enligt lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar.

5. Näringsregister. Enligt § 9 mom. 1 och 2 förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet skall den, som vill idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller, med biträde av annan än hustru och hemmavarande barn, till avsalu tillverka fabriks- och hantverksarbeten, eller såsom yrke utöva annan hantering, anmäla sig hos samma myndigheter som de, vilka föra handelsregister, och därvid avlämna det eller de betyg, som, på grund av särskilda stadganden i förordningen i vart särskilt fall erfordras. Därest den anmälan om firma, som enligt lag åligger den, vilken vill idka handel eller annan näring, med vars utövande följer skyldighet att föra handelsböcker, är åtföljd av sådana betyg, anses det i fråga om näring, som i § 9 mom. 1 och 2 näringsfrihetsförordningen avses, som om anmälan enligt näringsfrihetsförordningen jämväl skett. Särskild anmälan utöver den, som skett till handelsregistret, är vid sådant förhållande ej erforderlig. Över dem, som enligt § 9 näringsfrihetsförordningen gjort anmälan om idkande av näringsyrke och som icke efter anmälan om firma blivit i handelsregistret upptagna, skall hos myndighet, som har att mottaga anmälan, föras särskild förteckning, vanligen kallad näringsregister.

I fråga om anläggning för tillgodogörande eller förädling av mineralrikets alster, vilken icke är att anse som hantverk, skall anmälan enligt 12 § näringsfrihetsförordningen ske hos bergsöverstyrelsen, numera kommerskollegium.

I det följande torde kunna bortses från företagare, tillhörande försäkringsregistren. I fråga om dessa torde försäkringsutredningen, vilkens arbete emellertid för närvarande vilar, komma att föreslå, att länsstyrelsernas befattning med ärenden angående bolagsordningar beträffande läns- och häradsbolag överflyttas till försäkringsinspektionen, hos vilken samtidigt all registrering av försäkringsföretag komme att centraliseras.

Genom registreringen förhindras i viss mån att lika lydande firmor komma att begagnas för olika rörelser under sådana omständigheter, att förväxlingar lätt kunna inträffa. En firmas intagande i vederbörligt register medför uteslutande rätt för innehavaren att bruka firman inom ett visst begränsat område, dock kan under vissa omständigheter en registrerad firma få vika för annan sådan firma.

I 10 § andra stycket firmalagen stadgas sålunda, att firma skall tydligt skilja sig från andra för *samma kommun* förut i handelsregistret intagna, ännu bestående firmor. Enligt 8 § lagen om ekonomiska föreningar skall ekonomisk förenings firma tydligt skilja sig från andra, hos *samma myndighet* förut i laga ordning registrerade, ännu bestående föreningsfirmor. 18 § aktiebolagslagen innehåller föreskrift, att ny firma skall tydligt skilja sig från andra, förut i laga ordning registrerade, ännu bestående aktiebolagsfirmor.

Den granskning, som äger rum vid inregistrering av ny firma, kommer således, då det gäller införing i handelsregistret att avse allenast bestående firmor inom *samma kommun*, då det gäller införing i föreningsregistret att avse allenast bestående firmor inom *samma län* och då det gäller införing i aktiebolagsregistret att avse bestående firmor inom *hela landet*. En särskild begränsning av denna granskning ligger däri, att den ej omfattar andra register än det, vari införing skall äga rum. Det är på grund därav ej uteslutet att firmor, som förete likhet, kunna bliva registrerade.

För det fall att registrerade firmor förete likhet givas bestämmelser avsedda att bereda skydd åt tidigare registrerad firma. Sålunda stadgas i 128 § lagen om aktiebolag, att innehavaren av en i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregister tidigare införd firma kan vid domstol föra talan, då aktiebolags registrerade firma företer likhet med hans tidigare införda firma och han därigenom lider förfång. Domstol kan förbjuda det senare införda bolaget att använda sin registrerade firma. Motsvarande bestämmelser återfinnas i 6 § firmalagen. I 80 § lagen om ekonomiska föreningar har stadgats motsvarande skydd till förmån för innehavare av firma, som blivit införd i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregister, sjukkasseregister eller understödsföreningsregistret. Rättspraxis utvisar emellertid, att möjlighet finnes att få förbud mot begagnande av viss firma även i andra fall, såsom vid kollision med utländsk firma (se t. ex. H. 1925 s. 338), förkortning av registrerad firma (se särskilt Kungl. Maj:ts dom den 19 december 1941, vari bokstavsförbindelsen »K.F.» skyddats såsom utgörande inarbetad förkortning av firman »Kooperativa förbundet, förening u. p. a.»)

eller tidigare registrerat varumärke (H. 1931 s. 558). Även den som utan registrering använder en benämning å sin rörelse, som lätt kan förväxlas med annans registrerade firma, har ansetts kunna av domstol förbjudas att använda sådan benämning och ådömas skadestånd (H. 1933 s. 558). Förefintligheten av en materiell firmarätt har därigenom erkänts.

Obehörig firmaanvändning medför icke i och för sig straffansvar. Vid användande såsom varukännetecken kunna dock straffbestämmelserna i 12 och 13 §§ lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken bliva tillämpliga.

Här må anmärkas, att inom justitiedepartementet under innevarande år upprättats en promemoria (1942: 1) angående ökat rättsskydd för beteckningar på affärsföretag, varor, litterära verk m. m., vari framlagts ett utkast till lag om ändring i lagen den 29 maj 1931 (nr 152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Ändringsförslaget står i visst samband med den i London år 1934 vidtagna revisionen av 1883 års internationella Pariskonvention för skydd av den industriella äganderätten. Enligt utkastet blir det förenat med straffansvar, om någon i utövning av näringsverksamhet använder namn, firma, varumärke, utstyrsel eller annat kännetecken, som lätt kan förväxlas med förut här i riket inarbetat kännetecken för annans näringsverksamhet eller däri utbudna varor eller prestationer, och detta sker med uppsåt att framkalla förväxling. Med näringsverksamhet förstås enligt utkastet varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet. Med firma avses såväl registrerad som oregistrerad firmabeteckning. Den omständigheten, att en person gjort sig skyldig till gärning, vilken är straffbelagd enligt utkastet, kan åberopa en genom registrering vunnit rätt till den använda firman, skall icke i och för sig kunna befria honom från ansvar.

I civilrättsligt hänseende har införing i vederbörligt register och kungörelse i tidning enligt vad därom stadgas den betydelsen, att det som införts och kungjorts skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken haft eller bort hava kunskap därom. Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

Innan registrering av aktiebolag och ekonomisk förening ägt rum, kan bolaget resp. föreningen ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller, med visst undantag beträffande aktiebolag, inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Genom registreringen vinner bolaget resp. föreningen rättssubjektivitet. Däremot är registrering av handelsbolag utan betydelse i fråga om sådant bolags rättssubjektivitet.

II. Påtalade brister i fråga om organisationen för bestyret med registreringen.

Den splittring av näringsregistreringen, som är rådande, har vid flera tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Frågan om central registrering av företagarna var föremål för prövning inom den dansk-norsk-svenska kommitté, som utarbetade förslaget till fimalagen, vilket förslag, liksom sedermera lagen till den 1 januari 1897, omfattade jämväl aktiebolag. Härom yttrade kommittén i sitt betänkande den 22 november 1884:

»Att såsom i lagen angående skydd för varumärken föreslå central- i stället för lokalregistrering har icke kunnat ifrågasättas redan på grund av den vidsträckt anmälningsskyldigheten. Det är ock endast i England, som ett sådant system genomförts, men där registreras icke enskild näringsidkares firma eller andra bolag än de, som hava ett större antal delägare. Särskilt för Norge och Sverige med deras stora avstånd och i vissa trakter ännu föga utvecklade samfärdsmedel skulle väsentliga olägenheter vållas av den långa tid, som i avlägsna landsdelar måste åtgå innan en anmälan bleve registrerad och kungjord, vilket skulle bliva synnerligen kännbart, framförallt då prokura återkallas. Det bör ej heller lämnas oanmärkt, att centralregistrering ej kan tillämpas utan uppoffring av fördelen av att å den ort, där rörelsen drives, eller åtminstone å en närbelägen ort kunna taga kännedom om deras underskrifter, som äga teckna en firma. Den nödiga sammanföringen åter har man i förslaget sökt vinna genom föreskrifterna (§ 3) om alla anmälningars kungörande i en för hela riket gemensam tidning och (§ 4) om utgivande av en särskild samling av dessa kungörelser.»

Vid valet av de myndigheter, som borde föra handelsregistren, hade kommittén ansett lämpligt att så nära som möjligt ansluta till då gällande lagstiftning om anmälan till idkande av näring.

Vid lagförslagets granskning i högsta domstolen blevo de av kommittén till stöd för lokalregistrering åberopade skäl utförligt bemötta av ett justitieråd, som bl. a. anförde följande:

Ändamålen med handelsregistret kunde icke fullständigt vinnas annorledes än genom att, i likhet med vad som skett i 1884 års lag om skydd för varumärken, uppdraga registreringen av firmaanmälningar m. m. åt en centralmyndighet för hela riket. Rätten till skydd för firma vilade väsentligen på samma grund som enahanda rätt för varumärken och enligt nämnda lag vore firma och varumärke i vissa hänseenden alldeles identiska. Lika litet i det ena som i det andra fallet vore affärlivet hulpet med ett firmaskydd, som icke sträckte sig utöver de föreslagna, mer eller mindre inskränkta registreringsdistriktens trånga gränser. Särskilt gällde detta om stadsdistrikten, där dock affärlivet även för den kringliggande landsbygden i allmänhet vore koncentrerat. Det funnes t. ex. icke i förslaget något som hindrade en person, boende i närheten av en stad, att annektera en inom staden befintlig persons firma och låta den senare registreras såsom sin egen hos den registreringsmyndighet, under vilken landsbygden hörde. Därefter kunde han utan vidare anmälan driva sin rörelse i staden och huru många andra kommuner som

helst, allenast han läte den mer eller mindre skenbara ledningen av rörelsen bi-behållas inom landskommunen, varvid han dock kunde uppgiva postadress inom staden. Inom samma affärsområde kunde således olika personer använda samma behörigen, men på olika ställen, registrerade firma. — Genom att uppdraga registreringen åt en centralmyndighet bleve firmaskyddet effektivt för hela riket och missbruken förekommes helt och hållet. Dessutom medförde centralregistreringen andra väsentliga fördelar. Registreringen utfördes bättre och mera planmässigt samt kunde lättare kontrolleras från det allmännas sida, särskiljande av liknande firmor skedde säkrare, större överskådlighet bereddes, upplysningar och bevis kunde lättare erhållas samt kostnaderna såväl för det allmänna som för de enskilda kunde nedbringas till ett minimum. Isynnerhet bleve dessa fördelar påtagliga, om registreringsbestyret överlämnades åt samma myndighet, som enligt varumärkeslagen redan hade att registrera firma, när den tjänade såsom varumärke. Särskilt borde påpekas, att mångskriveriet i möjligaste måtto inskränktes, då en enda myndighet och ej hundratals sådana finge ifrågavarande bestyr. — De skäl, som i förslaget motiverades emot central- och för lokalregistrering, syntes ej övertygande. I främsta rummet återopades den »vidsträckt anmälningsskyldigheten», varmed syntes menas, att antalet av anmälningsskyldiga eller av fall, varom anmälan skulle ske, vore betydande. Uppenbart syntes emellertid vara, att för varje enskild person vore anmälningsplikten varken mer eller mindre betungande därför, att även andra personer vore underkastade densamma. Föga mera avseende förtjänade det jämväl återopade skälet att i vissa trakter långa avstånd och mindre utvecklade kommunikationer skulle vålla betänkligt dröjsmål med registreringen. I avseende å alla förändringar av anmäld firma till följd av dödsfall, överiåtelse, rörelsens förändrande eller förflyttning till annan ort m. m. vore det både enklare, billigare och säkrare för de anmälningspliktiga ävensom för allmänheten mera betryggande, att registreringen skedde hos en enda myndighet. Olägenheterna av stora avstånd och bristfälliga kommunikationer skulle säkerligen helt och hållet undanröjas, om det bleve anmälningspliktiga tillåtet att i överensstämmelse med stadgarna i 3 och 5 §§ varumärkeslagen i betalt brev till registreringsmyndigheten insända anmälningsskriften och tillika myndigheten ålades att, om fullständig adress uppgivits, med posten översända skriftligt intyg om anmälningsmottagande ävensom, när registrering vägrats, underrättelse därom. Men, även om någon ringa olägenhet kvarstode för vissa undantagsfall, vilka torde reducera sig därtill, att en eller annan person, som i en avlägsnare bygd ämnade börja lanthandel, nödgades dröja därmed några dagar eller veckor, beroende på postgången till huvudstaden, vore det icke lämpligt, att hela det övriga riket och särskilt de egentligen industriella och handelsidkande bygderna ginge miste om den anordning med centralregistrering, som erbjöde övervägande fördelar, därest ett verkligt och ej blott otillräckligt eller skenbart firmaskydd eftersträvades. — I förslaget motiverades vidare andragits såsom en med centralregistreringen förknippad olägenhet, att man ej med samma lätthet kunde i den ort, där rörelsen dreves, eller annan närbelägen ort taga kännedom om utseende av namnunderskrifterna av dem, som ägde att teckna en firma. Den å anmälningskriften eller i registret befintliga underskriften kunde icke i och för sig utgöra hinder mot förfalskning av firmas namn. Lika väl kunde signaturen bliva en vägledning för förfalskare som ett skydd för tredje man; och vad det beträffade, att allmänheten skulle bereda sig en dylik trygghet genom att i särskilda fall jämföra namnteckningarna, vore det svårt att tro, att affärsvärlden skulle vilja och kunna underkasta sig tidsutdräkten och besväret av en i regeln gagnlös och stundom, därest firmatecknaren under tidens lopp något förändrat sin stil, alldeles vilseledande granskning. Frågan, huruvida förfalskning ägt rum eller icke, syntes i allt fall vara beroende på andra omständigheter än den större eller mindre överensstämmelsen med signaturen å anmälningskriften.

Dåvarande *justitieombudsmannen Berndt Hasselrot* uttalade — under hänvisning till vad sålunda inom högsta domstolen yttrats — i underdånig skrivelse den 8 november 1910 om viss ändring i firmalagen (ämbetsberättelsen 1911 s. 233 ff.), att det skulle varit ändamålsenligast, om allenast ett handelsregister anordnats och dettas förande överlämnats åt den myndighet, som omhänderhade registreringsbestyret i avseende å varumärkeslagen och aktiebolagslagen m. m., d. v. s. patent- och registreringsverket, men utgick från att det för det dåvarande vore lönlöst att väcka förslag om övergång från lokal- till centralregistrering. Lagens bristfällighet kunde dock i någon mån bliva undanröjd, därest beträffande rätt till registrering firmaskyddet, i stället för att vara inskränkt inom kommunen, komme att gälla hela registreringsdistriktet. Än mera skulle berörda syfte vinnas, därest registreringsdistrikten, utan hänsyn till stad och landsbygd, ombildades och till antalet minskades. Genomförandet av en dylik anordning syntes emellertid möta avsevärda praktiska svårigheter.

Handelskammaren i Gävle hemställde i underdånig skrivelse den 16 april 1921, under framhållande av vissa brister, som vidlådde gällande föreskrifter om handelsregistrets förande, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida icke, i avvaktan på en fullständig omarbetning av näringsfrihetsförordningen och firmalagen, de av handelskammaren anmärkta bristerna i den senare kunde botas genom föreskrifter, som gäve åt handelsregistret det värde för näringslivets män, som med dess inrättande varit avsett.

Handelskammaren i Gävle samt Smålands och Blekinge handelskammare framhöll i underdånig skrivelse den 18 maj 1925 följande:

Den dualism i näringsregistreringen, som införts genom firmalagen, hade övergått till en fullständig splittring, sedan aktiebolags- och förenings- m. fl. register tillkommit. Ur handelsregistret borde allmänheten kunna erhålla upplysningar om vissa förhållanden, som kunde inverka vid bedömandet av en näringsidkares förmåga att ingå avtal och ikläda sig förpliktelser. Dessa förhållanden vore nu att söka i aktiebolagsregistret hos patent- och registreringsverket, i föreningsregistret hos länsstyrelserna, i handels- och näringsregistren hos magistrater och länsstyrelser o. s. v. Det fullständiga register över näringsidkarna på resp. orter, som de i näringsfrihetsförordningen stadgade registren avsåge att utgöra, saknades alltså jämt. Så länge icke alla näringsidkare av någon betydelse funnos i samma register, saknades möjlighet att effektivt övervaka, att anmälningsplikten behörigen fullgjordes. Ju vanligare aktiebolagsformen bleve, desto viktigare bleve det även, att uppgifter för bedömande av ett så organiserat företags vederhäftighet ej vore alltför otillgängliga. För beskattningen vore det också av betydelse, att en fullständig förteckning funnes över näringsföretag, som hade sin verksamhet inom ett visst område. En reform i enlighet med justitieombudsmannen Berndt Hasselrots ovanberörda uttalande, att all firmaregistrering borde förläggas till patent- och registreringsverket skulle visserligen råda bot för olägenheterna av de många lokala registren men skulle å andra sidan medföra olägenheter av motsatt art: en tidsödande omgång vid registreringsärendenas handläggning samt svårighet att för de praktiska ändamål, vartill registren närmast tjänade, få tillgång till desamma. En annan utväg vore att till länsstyrelserna förlägga den registrering, som ombesörjdes av magistrater och stadsstyrelser. Man skulle då få såsom registreringscentraler dels patentverket för aktiebolagsregistrering, dels länsstyrelserna för

förenings- och handelsregistren. Men ej heller denna reform skulle framskapa något register, som utgjorde en fullständig förteckning över näringsidkare inom registerområdet. En verklig lösning av frågan vore däremot uppläggandet hos lämpligt antal registreringscentraler av ett fullständigt register över resp. registerområdets näringsidkare, oavsett den form av rättssubjektivitet, varunder dessa näringsidkare framträdde.

Den registrering, som sammanhänge med de särskilda rättssubjektens bildande, borde däremot med fördel kunna sammanföras i ett centralt ämbetsverk. Till patent- och registreringsverket borde sålunda lämpligen förläggas även föreningsregistren samt, om man så ville, handelsregistren, i den mån de innefattade registrering av handelsbolag. Om det förutsattes, att föreningar och bolag vore färdigbildade, då de anmäldes till de lokala registren, kunde vid införandet i de sistnämnda den formella prövningen begränsas till ett konstaterande av att de allmänna behörighetsvillkoren för idkande av anmäld näring vore uppfyllda. Vid den enskilda näringsidkarens registrering tillkomme prövningen av anmäld firma enligt härför givna regler.

Genom den sålunda föreslagna anordningen skulle länsstyrelser och magistraters resp. stadsstyrelser befattning med registreringsväsendet upphöra, i den mån icke registrering av vissa rättssubjekts bildande enligt särskilda författningar tillkomme dessa myndigheter, t. ex. registrering hos länsstyrelser av mindre försäkringsföretag. De allmänna lokala näringsregistren borde i stället anförtros åt de tolv handelskamrarna.

Som skäl för en sådan anordning anfördes bl. a. följande:

För det allmänna skulle detta enligt handelskamrarna innebära en avlastning av funktioner, vilka sannolikt icke givit valuta för kostnaderna.

För näringslivet måste det vara till fördel, att näringsidkarna genom egna organ finge handhava en registrering, som medgäve en helt annan överblick över näringslivets omfattning och verksamhetsformer än vad nu vore fallet. Handelskamrarna skulle genom en dylik reform sättas i tillfälle att bättre lära känna näringslivet inom sina distrikt än nu vore möjligt. För näringsstatistiken måste en sådan anordning också innebära fördelar. Genom näringsregistrens handhavande bleve handelskamrarna utmärkta insamlingsorgan för primäruppgifter angående näringslivet inom resp. distrikt. Den självtukt näringslivet måste ålägga sig för att bevara sin frihet, skulle vidare erhålla nya möjligheter att göra sig gällande genom tillskapande av lokala registreringscentraler, därifrån varje näringsidkare kunde nås på uppgiven adressort.

Nationalekonomiskt sett måste det innebära en given vinst att sammanföra till tolv centraler vad som vore fördelat på tio gånger så många. Det vore uppenbart, att registreringsarbetet genom en dylik koncentrering måste kunna ombesörjas med väsentligt mindre kostnad än under nuvarande förhållanden.

Den omständigheten, att handelskamrarna hade stora områden, skulle måhända tagas till utgångspunkt för invändningar. Tolv centraler vore dock i det hänseendet väsentligt att föredraga framför en enda, vilket i justitieombudsmannen Berndt Hasselrots åberopade skrivelse ifrågasatts. Vidare arbetade handelskamrarna med ortsombud, som kunde förmedla registreringsanmälningarna. Slutligen vore det icke uteslutet, att endast känslan av att registreringen blivit en näringslivets egen uppgift skulle uppväga den olägenhet, som låge i det ökade avståndet från registreringsorten. För landsbygdens näringsidkare, som varit vana att sända sina anmälningar med posten, kunde det för övrigt ej innebära någon som helst skillnad, om detta skedde till den ena eller andra adressorten.

En annan invändning kunde förväntas bygga på vissa handelskamrars bristande formella utrustning för uppgiften. Denna brist torde dock kunna avhjälpas genom

uppställandet av bestämda kompetenskrav för de tjänstemän, som hos handelskamrarna skulle få registerförandet sig anförtrott. Det borde icke föreligga större svårigheter för en sådan anordning än för handelsregistrens anförtroende åt stadsstyrelser i städer utan egen jurisdiktion. Genom den statliga auktorisationen vore handelskamrarna redan erkända såsom officiella organ. Ett ingripande i fråga om deras inre organisation utgjorde endast ett fullföljande på den redan inslagna vägen.

Genom den föreslagna anordningen skulle de näringsidkare, vilkas rättssubjektivitet krävde särskild sanktion, underkastas dubbel registrering, nämligen först hos den myndighet, vars medverkan krävdes för rättssubjektivitetens ernående, och därefter i det allmänna näringsregistret hos vederbörande handelskammare. Möjligen kunde det göras gällande, att näringslivet härigenom pålades en onödig tunga. Häremot åberopades dels vad ovan anförts rörande fördelarna av det föreslagna systemet, dels ock att förslaget strängt taget endast utgjorde en återgång till den tanke, som tagit sig uttryck i näringsfrihetsförordningens föreskrift om ett allmänt näringsregister men aldrig kommit till utförande.

Kungl. kommerskollegium, som den 27 september 1924 erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att fullfölja visst förberedande utredningsarbete angående revision av näringsfrihetsförordningen och därmed sammanhängande författningar, lämnade i *utlåtande den 24 oktober 1928* (tryckt som bilaga till Kommersiella meddelanden 1928 nr 21) en översikt över de särskilda frågornas dåvarande läge jämte olika framkomna reformförslag och angav de huvudsakliga riktlinjer, efter vilka enligt ämbetsverkets mening en författningsrevision borde företagas. Beträffande ändringar i firmalagen föreslog kommerskollegium bl. a. följande: 1) sammanförande av firmaregistreringen med den registrering, varom stadgas i näringsfrihetsförordningen, 2) registreringens centralisering länsvis, 3) firmaskyddets utsträckande till registreringsdistriktet, 4) registreringsplikt för alla stadigvarande filialer, 5) näringsbrev såsom bevis om verkställd registrering, 6) skärpning av straffpåföljden för felaktig eller underlåten anmälan, 7) förtydligande av bestämmelserna angående anmälan om rörelses upphörande, 8) åläggande för samtliga firmainnehavare att vid det nya näringsregistrets uppläggande inom viss tid göra förnyad anmälan för utrensning av gamla firmor, 9) uppgift om näringsens huvudsakliga beskaffenhet i firman, 10) prövning av sökandens kvalifikationer före registreringen samt 11) återinförande av årsregister till samlingen av anmälningar till handelsregistret.

Sedan inom handelsdepartementet tillkallad *sakkunnig i maj 1930* avgivit preliminära utkast till näringslag i vad anginge svenska medborgare och till ändringar i firmalagen, blevo dessa utkast föremål för remissbehandling. Efter det samtliga i ärendet inkomna yttranden och skrifter överlämnats till *kommerskollegium*, avgav kollegium *den 6 juni 1931* utlåtande över utkastet (SOU 1931: 13).

Vid den förnyade behandlingen hos Kungl. Maj:t av frågan om revision av gällande näringsfrihetslagstiftning uttalade dåvarande *chefen för handelsdepartementet*, statsrådet Hansén, enligt protokollet över handelsärenden *den 27 november 1931* (prop. 1932 nr 41), bl. a., att som önskemål från köpmannahåll framhållits, att firmalagen måtte i vissa hänseenden omarbetas.

Frågan om näringsregistreringens omläggning syntes emellertid departementschefen böra upptagas i samband med en blivande revision av firmalagen, vilken fråga för det dåvarande dock icke vore i det läge, att den kunde i då förevarande sammanhang företagas till slutlig prövning.

Handelskammaren i Gävle hemställde i underdånig skrivelse den 8 januari 1941, att frågan om en mera planmässig och enhetlig registrering av rikets företagare måtte göras till föremål för utredning, därvid handelskammaren åberopade vad i ovanberörda skrivelse den 18 maj 1925 anförts samt framhöll därjämte följande:

Olägenheterna av splittringen av näringsidkarna på flera register måste komma att än mer framträda vid införandet av en allmän omsättningsskatt. Den ordning, vari denna skatt skulle uttagas, förutsatte, att de övervakande myndigheterna lätt kunde förskaffa sig kännedom om näringsidkarna inom skilda orter. Vid ett sammanförande av registren för handel och näringar till ett mindre antal registreringsställen skulle utan alltför stort besvär möjligast exakta uppgifter kunna lämnas. Därtill komme att ett enhetligt och lättillgängligt närings- och firmaregister även visat sig önskvärt för kontroll över att inventeringar och redovisningar i samband med kristidsbestämmelserna om ransoning av vissa varor skedde i föreskriven ordning. Som en av de mest påtagliga olägenheterna av det nuvarande systemet framträdde den bristande kontrollen över att anmälningsplikt fullgjordes såväl när en rörelse startades som när den upphörde eller eljest underginge för kundkrets eller för det allmänna betydelsefulla förändringar. Det kunde förväntas ett visst intresse hos handelskamrarna för att registren stode i överensstämmelse med verkliga förhållandet. Genom lämplig statlig inspektion och kanske även genom att för vederbörande registerförare uppställa kvalifikationer torde det ej vara svårt att åt handhavarna av registren sätta den tilltro och auktoritet som erfordrades. Då det kunde antagas, att den på länsstyrelse m. fl. hittills vilande uppgiften att föra handels- och näringsregister ungefärligen kostat i utgifter för kungörandet vad den inbringat i avgifter av skilda slag, syntes någon förlust för statsverket vid en dylik förändring icke heller komma att inträda.

Handelskamrarnas nämnd hemställde i underdånig skrivelse den 8 september 1941 likaledes, att frågan om en mera enhetlig och effektiv registrering av rikets näringsidkare måtte göras till föremål för utredning. Nämnden framhöll därvid bl. a. följande:

Den rådande splittringen särskilt med avseende å handelsregistrens förande vore föga ändamålsenlig. En synpunkt, som jämväl krävde beaktande i detta sammanhang, vore önskvärdheten av det legala firmaskyddets utsträckande till större registreringsdistrikt än de nuvarande. Det enligt 10 § firmalagen lämnade firmaskyddet borde vid begränsning av antalet registreringsmyndigheter kunna utsträckas till att avse hela registreringsdistrikten i stället för allenast en kommun. Såsom registreringscentraler kunde bland andra ifrågakomma överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Ett mindre antal centraler och följaktligen större registreringsdistrikt skulle ernås, om förevarande arbetsuppgifter förlades till de tolv auktoriserade handelskamrarna i riket. Nämnden vore emellertid ej beredd att yttra sig över vilken väg som vore den lämpligaste.

Beträffande *föreningsregistret* har jämväl vid andra tillfällen frågan om central eller lokal registrering varit föremål för uppmärksamhet.

Kooperativa förbundets styrelse föreslog redan år 1912, då förslag om so-

cialstyrelsens inrättande förelåg, en centralisering av de ekonomiska föreningarnas registrering samt att socialstyrelsen skulle anförtros denna uppgift.

I yttrande *den 21 oktober 1936* över betänkande om socialstyrelsens organisation framfördes åter av styrelsen samma förslag, därvid styrelsen — efter att hava erinrat om att aktiebolagen hade sin registrering centralt anordnad — yttrade bland annat följande:

»Något vägande skäl att för de ekonomiska föreningarna bibehålla det decentraliserade registreringssystemet torde vara svårt att påvisa. Det är visserligen troligt, att decentraliseringen kunde innebära vissa fördelar under ett tidigare skede, då kommunikationsväsendet var utvecklat, men numera finnes förvisso ingen anledning att av kommunikationsmässiga hänsyn förlägga registreringen till residensstäderna.

Utvecklingen av det ekonomiska föreningsväsendet har för övrigt på alla viktigare områden medfört att stadgeärenden liksom en rad andra angelägenheter handläggas av de lokala föreningarna i samråd med till huvudstaden förlagda centralorgan. Numera och sedan länge ha nämligen olika grupper av ekonomiska föreningar egna centralorganisationer, vilka stå i livlig kontakt med sina medlemsföreningar och i allt väsentligt torde handlägga de stadgeärenden, som förekomma i dessa. Då en lokal förening skall företaga en förändring i sina stadgar, torde den sålunda alltid samråda med sin centralorganisation, inom vilken som regel utarbetats vissa normalstadganden, grundade på vunna erfarenheter. Sedan den lokala föreningen därefter beslutat i stadgeärendet, har den att vända sig till länsstyrelsen för registrering. Det är emellertid en oavlåtligt upprepad erfarenhet, att trots den på detta sätt för de olika föreningskategorierna vunna enhetliga stadgebehandlingen, bedömningen i länsstyrelserna är rätt ojämn, och det händer icke så sällan, att stadgebestämmelser, som registrerats hos majoriteten av länsstyrelser och kanske varit i gällande kraft under ett tiotal år, helt oväntat till sin riktighet sättas i fråga hos någon länsstyrelse, och detta kan stundom medföra lång tidsutdräkt med stadgefrågornas lösning och åtskilliga praktiska störningar. För en enhetlig bedömning av de ekonomiska föreningarnas stadgefrågor skulle onekligen en central registrering vara mycket nyttig. Man vunne, också därmed, att erfarenheterna om de ekonomiska föreningarnas organisationsproblem centralt samlades, vilket förvisso skulle kunna visa sig vara till gagn för den fortsatta utvecklingen av lagstiftningen på detta område. Vid omläggningen av registreringssystemet borde även genomföras för de ekonomiska föreningarna samma ordning, som gäller för aktiebolagen, nämligen skyldighet att årligen ställa till registreringsmyndighetens förfogande verksamhetsberättelse för det senast avslutade räkenskapsåret. Fördelen av att ett centralt, offentligt tillgängligt arkiv hade tillgång till det mycket värdefulla material från samhällslivets olika områden, som de ekonomiska föreningarnas verksamhetsberättelser utgöra, ligger förvisso i öppen dag. Det synes styrelsen, som om socialstyrelsen genom sin mångåriga kontakt med det kooperativa organisationsväsendet skulle vara särskilt ägnad att sköta registreringen av de ekonomiska föreningarna och handhava från dem insänt berättelsematerial.»

Vid *1939 års riksdag* väcktes två likalydande motioner (I nr 215 och II nr 331), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till ändrade bestämmelser för firma-registrering i syfte att uppnå större åskådlighet samt därtill likformig behandling av aktiebolag och ekonomiska föreningar. I motionerna anfördes bl. a. följande:

»Genom 1938 års beskattningsreform gavs av regering och riksdag ett betydelsefullt erkännande åt principen om likformig behandling av aktiebolag och ekonomiska föreningar. Konsekvensen bjuder att åtgärder vidtagas för att även i andra avseenden få denna likformighet i behandling genomförd.

En punkt, där nuvarande bestämmelser och arrangement medföra påtagliga olägenheter, är det skilda registreringsförfarandet för dessa två slag av juridiska personer. Registreringsmyndighet för aktiebolagen är patent- och registreringsverket medan motsvarande myndighet för de ekonomiska föreningarna är K. B. Många av de ekonomiska föreningarna ha ett eller flera dotterföretag i aktiebolagsform och kanske även dotterföretag i föreningsform. Dessa skola nu registreras på olika håll, vilket i hög grad måste försvåra uppnåendet av de syften för vilka registreringen tillkommit. Speciellt blir ju detta fallet då moderföretaget finns registrerat på ett håll och dotterbolagen på ett annat.

Det är påtagligt att hela den ordning, som nu är gällande för handelsregister, föreningsregister och aktiebolagsregister, är behäftad med betydande olägenheter. En ganska genomgripande nyordning, som skapar större överskådlighet, bör därför snarast komma till stånd.»

I anledning av motionerna anförde första lagutskottet (utlåtande nr 13), bland annat, följande:

»Anledningen till den olika behandlingen av aktiebolag å ena samt ekonomiska föreningar å andra sidan synes hava varit den, att ehuru de skäl som motiverade en central registrering av aktiebolagen i åtskilligt hade sin tillämpning även å ekonomiska föreningar, en registrering hos Konungens befallningshavande av dessa senare ansågs medföra en väsentlig förmån för föreningarna själva. Frågan om utformningen av registreringsbestämmelserna beträffande aktiebolagen ingår i det arbete med en revision av aktiebolagslagstiftningen, varmed lagberedningen för närvarande är sysselsatt. Nämnda revision torde komma att föranleda behov av vissa jämkningar även i lagstiftningen om ekonomiska föreningar, vilken på åtskilliga punkter ansluter sig till aktiebolagslagstiftningen. Med hänsyn härtill synes frågan om utformningen av bestämmelserna rörande registrering av ekonomiska föreningar icke böra redan nu upptagas till särskild prövning. Tillräcklig anledning torde ej heller föreligga att föranstalta om en allmän revision av bestämmelserna rörande registrering av olika företag.»

I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionerna icke till någon riksdagens åtgärd.

III. Bestämmelser angående registrering av företagare i övriga nordiska länder.

Handelsregister föras i Danmark och Norge lokalt samt i Finland såväl lokalt som centralt.

I *Danmark* skall enligt lagen den 1 mars 1889 om handelsregister, firma och prokura i Köpenhamn och övriga köpstäder av magistraten och annorstädes av polismästaren föras handelsregister. Envar, som driver handel, hantverk eller fabriksverksamhet, är skyldig att anmäla firma. Som handlande eller lika med handlande anses envar, enskild eller bolag, som driver handel på grund av borgerskap eller näringsbevis på handel, brännvinshandel undantagen — därunder också jordbruks- och produktionsföreningar o. dyl., försåvitt deras verksamhet kan betraktas som näringsdrift — eller som driver stadigvarande bankverksamhet, spedition, försäkringsverksamhet eller försäkringsagentur, samt sparkassor. Undantagna äro: hökare samt den som driver sådan handel, som omförmäles i lagen om hantverks- och fabriksdrift m. m. av den 29 december 1857 §§ 49, 50, 52 och 57.

Handelsberättigade, som icke äro anmälningsskyldiga, aktiebolag och kommanditbolag, försåvitt de icke äro anmälningsskyldiga, samt ömsesidiga försäkringsbolag, kunna dock göra anmälan till handelsregistret och bliva då i det hela underkastade lagens bestämmelser.

De i 1889 års lag upptagna reglerna om aktiebolags anmälan till handelsregistret upphävdes från och med den 1 januari 1931 genom inrättande av ett centralt aktiebolagsregister i Köpenhamn. Anmälan till detta register skall ingivas till aktiebolagsregistret för aktiebolag hemmahörande i Köpenhamn med omnejd i ett exemplar, för aktiebolag hemmahörande annorstädes i två exemplar. Aktiebolagsregistret lämnar genast meddelande om anmälan till den som för handelsregistret på bolagets hemort, om detta är beläget utanför Köpenhamn med omnejd, och tillställer, när registrering skett, handelsregisterföraren det ena exemplaret av anmälan. De myndigheter, som föra handelsregister utanför Köpenhamn med omnejd, föra protokoll över de i kretsen hemmahörande aktiebolagen. Protokollen bestå av en journal och en alfabetisk förteckning. Uppgift om namn och hemortskommun införes vid första meddelandet, registreringsnummer och dato efter det registrering av bolaget skett. Anmälningsskrifterna utgöra offentliga handlingar på handelsregisterkontoren men avskrifter därav få lämnas endast av aktiebolagsregistret i Köpenhamn.

I *Norge* skall enligt lagen den 17 maj 1890 om handelsregister, firma och prokura i städerna av magistraten och på landet av sorenskriveren föras ett

handelsregister. I visst fall har bestyret med handelsregistrets förande anförtrotts häradskrivare. Envar, som driver sådan handel eller därmed likställd verksamhet, som omförmäles i 35 § i lagen, är pliktig att till handelsregistret anmäla det namn, varunder verksamheten drives och som begagnas vid underskrifter (firma). Enligt 35 § enligt lagrummets lydelse i lagen den 19 juni 1931 anses såsom handlande eller likställd med handlande envar, enskild eller bolag, som driver köpmanshandel eller stadigvarande förlagsverksamhet, försäkringsverksamhet, försäkringsagentur i stad eller spedition, eller som driver fabrik eller bergverk, aktiebolag och kommanditbolag, som driver vilken förvärvsverksamhet som helst, andra bolag, som driva skeppsrederi med undantag av allmänna partrederier, sparbanker, fond- och aktiemäklare, skeppsmäklare, varumäklare och egendomsmäklare.

Handlande, som icke är anmälningspliktig, och bolag med begränsat ansvar, som icke driver handel, men vars verksamhet är av ekonomisk natur samt hantverkare kunna dock göra anmälan till handelsregistret och bliva då i det hela underkastade lagens bestämmelser.

I *Finland* föres, enligt förordningen den 2 maj 1895 angående handelsregister samt om firma och prokura och kungörelsen den 19 mars 1896 angående förande av handelsregister samt förteckningar över anmälningar till handelsregistret, för hela landet ett handelsregister hos industristyrelsen i Helsingfors. Dessutom föres i stad hos magistrat eller ordningsrätt och på landet hos kronofogde en i överensstämmelse med handelsregistret upprättad förteckning över inskrivna anmälningar från staden resp. häradet. Anmälan till handelsregistret skall göras å fastställd blankett hos lokalmyndigheten i den ort, där rörelsen skall utövas, i två exemplar och vara åtföljd av stadgade registreringsavgifter. Ena exemplaret av anmälningskriften med därtill hörande bilagor jämte registreringsavgiften skall av lokalmyndigheten insändas till industristyrelsen. Därest lagligt hinder för registreringen icke förefinnes, skall styrelsen verkställa registrering samt om åtgärden och tiden för densamma underrätta lokalmyndigheten. Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten till den lokalmyndighet, genom vilken anmälan inkommit, översända resolution å ansökningen, innehållande jämväl skälen för beslutet, för att sökanden tillställas. Alla hos lokalmyndighet gjorda firmaanmälningar intagas i myndighetens diarium och, sedan underrättelse från industristyrelsen ingått angående verkställd inregistrering, i en särskild förteckning.

Till handelsregistret skall anmälas firma av envar, som vill idka handels-, fabriks-, hantverks- eller annan rörelse, som avser ernående av omedelbar ekonomisk nytta, eller försäkringsrörelse. Från anmälningskyldighet äro fritagna vissa näringsutövarer: jordbrukare och idkare av näringar, som sammanhånga med lantbruk eller äro att hänföra till husflit, hantverkare, som förfärdiga varor huvudsakligen på beställning, m. fl. Förbud för dessa att anmäla firma synes icke förefinnas. Jämväl aktiebolag och andelslag skola anmälas till inskrivning i handelsregistret vare sig de driva näring eller icke.

Föreningsregister föras i samtliga övriga nordiska länder centralt i respektive huvudstäder. Dessa föreningsregister motsvara emellertid icke föreningsregister i svensk rätt. I de norska och danska föreningsregistren upptagas icke förening, som kan upptagas i något annat av staten upprättat register (handelsregister), och i det finska föreningsregistret upptagas endast föreningar, som icke utgöras av sammanslutning för sådan verksamhet, som åsyftar att förskaffa deltagarna vinst eller annan omedelbar ekonomisk nytta eller som i övrigt är huvudsakligen av ekonomisk natur.

IV. 1941 års riksdags framställning angående kungörelseförfarandet.

I samband med utredningen av spörsmålet om en enhetlig registrering av företagarna skall enligt direktiven för utredningen verkställas en utredning i anledning av 1941 års riksdags i skrivelse nr 405, punkt 8, gjorda uttalande om vidtagande av åtgärder till förhindrande att staten åsamkades kostnader för annonseringen av anmälningar till handels- och föreningsregistren samt de hos länsstyrelserna förda försäkringsregistren.

Härom anförde *riksdagens år 1940 församlade revisorer* i berättelsen under § 43 följande:

»Enligt lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skall för Stockholm hos överståthållarämbetet, för annan stad hos magistraten eller, där sådan ej finnes, hos vederbörande stadsstyrelse, och för landsbygden hos länsstyrelsen föras handelsregister för inskrivning av de anmälanden, om vilka i nämnda lag förmäles eller vilkas intagande i registret kan varda annorledes föreskrivet. Anmälan till handelsregistret skall göras skriftligen och vara åtföljd av stadgade avgifter för registreringen och dess kungörande. Vidare skall den myndighet, hos vilken handelsregistret föres, ofördröjligen låta kungöra innehållet av anmälan, som i registret intages, såväl i allmänna tidningarna, som ock i den stads tidning, där myndigheten har sitt säte eller, om flera tidningar där utgivas, i den av dessa, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas. Utgives ej tidning i staden, skall kungörelsen införas i den tidning i länets residensstad, där allmänna påbud för denna stad vanligen meddelas. En samling för hela riket av de i allmänna tidningarna kungjorda anmälanden skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt förses med register. Såsom avgifter för registrering och dess kungörande skulle följande avgifter erläggas, nämligen

a) då firma första gången anmäles av enskild näringsidkare	kronor	4
b) då firma första gången anmäles av handelsbolag	»	6
c) då anmälan eljest sker	»	3.

Avgift skall ej erläggas i vissa fall, exempelvis då det förklarats, att anmälan icke bort intagas i registret och då konkurs inträffat. Ej heller utgår avgift för registrering och kungörande av anmälan om rörelses upphörande, eller då något förhållande, varom inskrivning skett på begäran av part, ändrats eller upphört.

I lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar stadgas, att hos länsstyrelsen skall föras föreningsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt lagen skola för registrering anmälas, eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet. Anmälan till registret skall göras skriftligen och vara åtföljd av stadgade avgifter för registreringen och dess kungörande. Vad i registret införes med undantag av underrättelse om konkurs, varom omförmäles i 63 § samma lag, skall genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen kungöras såväl i allmänna tidningarna som ock i den stads tidning, där länsstyrelsen har sitt säte, eller om flera tidningar där utgivas, i den av dessa, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas. En samling för hela riket av vad sålunda i allmänna tidningarna kungjorts skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt fördes med register. Såsom avgifter för registrering och dess kungörande skulle erläggas:

a) då ansökan om förenings registrering göres, så ock då flyttning av styrelsens säte till annat län eller ändring av firman för ny fullständig inskrivning anmäles	kronor	8
b) då anmälan eljest sker	»	2.

Avgift skall ej erläggas i vissa fall, som i huvudsak motsvara vad i sådant hänseende gäller beträffande anmälan till handelsregistret.

Sedan det visats att utgående avgifter voro otillräckliga för täckande av registreringsmyndigheternas kostnader för registrering och kungörande av anmälningar till handelsregistret, höjdes dessa avgifter genom kungörelsen den 11 oktober 1920 (nr 802) och utgå för närvarande med följande belopp:

a) då firma första gången till registret anmäles:		
av enskild näringsidkare	kronor	8
av handelsbolag	»	12
b) då anmälan eljest sker	»	6.

Genom kungörelse samma dag höjdes även utgående avgifter för anmälningar till föreningsregistret och utgå för närvarande med följande belopp:

a) då ansökan om förenings registrering göres, så ock då flyttning av styrelsens säte till annat län eller ändring av firman för ny fullständig inskrivning anmäles	kronor	16
b) då anmälan eljest sker	»	4.

Enligt kungörelsen den 21 december 1917 skola slutligen av försäkringsbolag, som registrerats hos länsstyrelse, erläggas 10 kronor, då ansökning om försäkringsbolags registrering göres, så ock då ändring i firman anmäles för ny, fullständig inskrivning i registret, samt 3 kronor, då anmälan eljest sker.

Avgift skall ej erläggas för vissa underrättelser, som genom rättens eller domarens försorg avsändas för registrering, såsom beträffande konkurs, likvidation, förordnande av syssloman m. m. Även vissa andra undantag från avgiftsplikten äro stadgade.

Enligt patent- och registreringsverkets instruktion åligger det ämbetsverket att ombesörja utgivningen av samlingar, omfattande bland andra de i det hos försäkringsinspektionen förda försäkringsregistret, föreningsregistren och handelsregistren kungjorda uppgifter. Ämbetsverkets tryckningskostnader för utgivningen av nämnda samlingar skola enligt kungl. brev den 2 november 1915 utgå från anslaget till särskilda kostnader för förenings- m. fl. register.

Till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befatningen med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren anvisade 1911 års riksdag ett förslagsanslag å 4 000 kronor, varjämte medgavs, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifterna

för sådana registreringar och anmälningar finge uppföras å detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel. Från och med budgetåret 1935/36 redovisas avgifterna å riksstatens inkomstsida såsom »avgifter för registrering i förenings- m. fl. register». I riksstaten för budgetåret 1939/40 hade dessa avgifter beräknats till 120 000 kronor. I samband härmed höjdes X:e huvudtitelns anslag till »särskilda kostnader för förenings- m. fl. register» och upptogs för nämnda budgetår till 140 000 kronor.

Jämlikt kungörelsen den 24 november 1911 angående användningen och redovisningen av avgifter för registreringen i handelsregistren skulle de hos magistraterna i städerna, utom Stockholm, eller, där magistrater ej finnas, hos vederbörande stadsstyrelse inflytande avgifterna uppbäras av stadsmyndigheterna utan redovisningsskyldighet till statsverket mot skyldighet för städerna att vidkännas alla de med registreringen och dess kungörande förenade utgifterna.

Av nedanstående sammanställning framgår närmare dels uppbörden av ifrågasvarande avgifter, dels ock utgifterna för berörda registreringsbestyr under vissa räkenskapsår enligt budgetredovisningen.

Räkenskapsår	Uppbörd	Utgifter	Brist som täckts av statsmedel
1912	21 984: 80	24 581: 30	2 596: 50
1927/1928	71 077: —	83 685: 75	12 608: 75
1932/1933	102 589: 90	119 602: 57	17 012: 67
1937/1938	119 858: 68	139 955: 53	20 096: 85
1938/1939	125 527: 85	144 352: 37	18 824: 52
1939/1940	80 705: 50	137 098: 58	56 393: 08»

Efter att hava lämnat en sammanställning av uppbördens och utgifternas fördelning mellan registreringsmyndigheterna under räkenskapsåren 1937/38, 1938/39 och 1939/40 anförde revisorerna vidare:

»Ovannämnda registreringsmyndigheters särskilda utgifter för bestyret med handels-, förenings- och försäkringsregistren utgöras av kostnader för annonsering. Vid sin granskning hava revisorerna uppmärksammat, att innehållet av den anmälan, som skall intagas i registren, ofta av vederbörande registreringsmyndighet kungjorts — förutom i Post- och inrikes tidningar — i ett flertal ortstidningar, ehuru enligt gällande bestämmelser beträffande registrens förande annonsering skall ske i endast en ortstidning.»

Med anledning av vad sålunda anmärkts gjorde revisorerna följande uttalande:

»Ifrågasvarande registreringsavgifter hava varit avsedda att täcka registreringsmyndigheternas utgifter för annonsering av anmälningar till registren. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava emellertid annonseringskostnaderna väsentligt överstigit de erlagda avgifterna, på grund varav statsverkets nettoutgifter för de statliga registreringsmyndigheternas annonskostnader ökats år från år. Detta lär i huvudsak bero på, att, sedan avgifternas belopp för tjugo år sedan fastställdes, priserna för annonsering avsevärt stigit. Då statsverket icke bör åsamkas några kostnader för ifrågasvarande annonsering, synes det angeläget, att en sådan höjning av nu gällande avgifter kommer till stånd att dessa täcka annonskostnaderna. Därjämte bör tagas under övervägande, huruvida icke gällande bestämmelser angående anmälnings kungörande i tidningarna böra ändras på sätt att i de särskilda fall, då det av en eller annan orsak kan finnas nödvändigt att kungöra anmälan till registren i mer än en ortstidning, detta även må äga rum. Givetvis bör dock icke härigenom någon särskild kostnad förorsakas statsverket.»

Riksräkenskapsverket avgav — efter hörande av överståthållarämbetet och länsstyrelserna — yttrande häröver den 28 februari 1941, varvid ämbetsverket framhöll följande:

»Den 6 oktober 1927 anmodade statsrådet och chefen för handelsdepartementet riksräkenskapsverket att, efter inhämtande av yttranden från överståthållarämbetet och länsstyrelserna, inkomma med utlåtande rörande ifrågasatt förhöjning av avgifterna för registreringar och anmälningar till handels-, förenings- och försäkringsregistren. I skrivelse den 22 november samma år uttalade sig ämbetsverket för en höjning av ifrågavarande avgifter samt föreslog, att dessa måtte bestämmas till i skrivelsen närmare angivna förhöjda belopp. Vid fixerandet av dessa belopp hade riksräkenskapsverket förutsatt, att kungörelser angående anmälningar av här berörda slag fortfarande skulle införas i allmänna tidningarna och en ortstidning. Länsstyrelsen i Jönköpings län hade emellertid ifrågasatt, huruvida icke kungörelseförfarandet kunde förenklas i så måtto, att kungörelserna icke behöfde införas i ortstidning. Särskilt vid det förhållandet, att ifrågavarande kungörelser skulle införas i endast en ortstidning i länsstaden, ansåg länsstyrelsen förfarandet med kungörelse i ortstidning aldrig bliva effektivt. Därest den avsedda förenklingen vidtoges, skulle de då utgående avgifterna fullt förslå till täckande av de med kungörelseförfarandet förenade utgifterna. En sänkning av desamma skulle till och med i sådant fall vara möjlig. Riksräkenskapsverket fann det för sin del önskligt, att den sålunda ifrågasatta förenklingen av kungörelseförfarandet toges under omprövning, innan nya bestämmelser i ämnet utfärdades. Jämväl statskontoret, som yttrade sig över riksräkenskapsverkets skrivelse, ifrågasatte, huruvida överhuvud taget någon förhöjning kunde anses påkallad såvitt anginge handels- och föreningsregistren och om icke i stället den åtgärden borde vidtagas, att kungörelser om anmälningar till sistnämnda två register för framtiden borde införas endast i Post- och inrikes tidningar. Något behov av att jämväl i en ortstidning införa nämnda kungörelser för att desamma därigenom skulle komma till allmänhetens kännedom inom vederbörande ort torde enligt statskontorets mening knappast vara för handen, och syntes för övrigt det ursprungligen avsedda ändamålet icke numera vinnas genom införande i allenast en ortstidning.

Vidare ansågo såväl statskontoret som riksräkenskapsverket, att det borde tagas under överbägande, om icke sådan förenkling av kungörelseförfarandet kunde ske, att kungörelserna vid införandet i tidningarna kunde sammanföras på lämpligt sätt.

I 1929 års statsverksproposition (X h. t., sid. 46—47) erinrade vederbörande departementschef, att i anledning av de anslagsöverskridandena, som ägt rum å nu omhandlade riksstatsanslag, inom handelsdepartementet verkställdes en utredning angående åtgärder i syfte att söka få anslaget att räcka till för sitt ändamål. Därvid hade vederbörande ämbetsverk och länsstyrelser lämnats tillfälle att yttra sig i ämnet. Av de hörda myndigheterna hade de flesta uttalat sig för en höjning av anmälningsavgifterna, medan från annat håll ifrågasatts viss förenkling i kungörelseförfarandet, varigenom kostnaderna skulle nedbringas. Sistnämnda förslag hade biträttats av, bland andra, statskontoret och riksräkenskapsverket.

Emellertid hade kommerskollegium i ett den 24 oktober 1928 avgivet betänkande rörande revisionen av näringsfrihetsförordningen till behandling upptagit frågan om publiceringen av anmälningar till näringsregistren; och hade kommerskollegium i dylikt hänseende tillstyrkt bifall till en på sin tid från näringshåll gjord framställning, att den genom offentlig försorg utgivna samlingen av anmälningar till bland annat aktiebolags- och handelsregistren måtte förses med årligt firmaregister samt att sagda samling måtte i mera överskådlig form, än vad som då vore fallet, tryckas i två gånger i månaden utkommande bilagor till Post- och inrikes tidningar.

I avvaktan på slutlig prövning av samtliga sålunda framställda förslag borde enligt departementschefens uppfattning någon ändring i anslagets dåvarande belopp icke ifrågasättas.

Samtliga nu hörda myndigheter hava — med undantag av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län — uttalat sig för en höjning av anmälningsavgifterna till handels-, förenings- och försäkringsregistren. De flesta länsstyrelserna hava dessutom avgivit förslag, huru enligt deras förmenande avgifterna borde bestämmas. De föreslagna beloppen divergera emellertid högst avsevärt, såsom framgår av bilagda tablå.¹

Av yttrandena framgår att särskilt avgifterna för anmälningar till föreningsregistret äro allt för låga samt att detta varit den huvudsakliga anledningen till att statsverkets nettoutgifter för registreringsmyndigheternas annonskostnader ökas år från år. Även avgifterna för anmälningar till försäkringsregistret, som emellertid förekomma i allenast ringa utsträckning, hava betydligt understigit annonskostnaderna. Anmälningsavgifterna till förenings- och försäkringsregistren synas därför böra underkastas den procentuellt största höjningen. Däremot synas anmälningsavgifterna till handelsregistret vara bättre avvägda, då dessa, enligt vad som vitsordats, i stort sett täcka eller endast med mindre belopp understiga annonskostnaderna. Även för dessa avgifter hava flertalet länsstyrelser föreslagit en höjning.

Under förutsättning att det nu tillämpade annonseringsförfarandet bibehålles i oförändrad form och omfattning finner riksräkenskapsverket — med hänsyn jämväl till de stigande annonspriserna under senaste tiden — en höjning av hithörande avgifter vara ofrånkomlig. Vid sådant förhållande har ämbetsverket, som visserligen saknar möjlighet att i detalj bedöma avvägningen av de nya avgifterna, likväl ansett sig böra framlägga följande, med utgångspunkt från ungefärliga medeltal av de av länsstyrelserna föreslagna avgiftsbeloppen utarbetade förslag till avgifter för anmälningar till handels-, förenings- och försäkringsregistren:

För anmälan till handelsregistret	
a) då firma första gången till registret anmäles av enskild näringsidkare ..	kronor 11
av handelsbolag	» 16
b) då anmälan eljest sker	» 9
För anmälan till föreningsregistret	
a) då ansökan om förenings registrering göres, så ock då flyttning av styrelsens säte till annat län eller ändring av firman för ny fullständig inskrivning anmäles	» 28
b) då anmälan eljest sker	» 9
För anmälan till försäkringsregistret	
a) då ansökning om försäkringsbolags registrering göres, så ock då ändring i firman anmäles för ny, fullständig inskrivning i registret	» 20
b) då anmälan eljest sker	» 7

Vid fixerandet av dessa belopp har riksräkenskapsverket förutsatt, att kungörelser angående anmälningar av här berörda slag skulle införas i allmänna tidningarna och en ortstidning. Överståthållarämbetet har emellertid gjort gällande, att intet verkligt behov påkallade anmälningarnas kungörande i Post- och inrikes tidningar. Syftet med anmälningarnas offentliggörande syntes vara tillfredsställande tillgodosett genom registreringens införande i tidning i orten för vederbörande myndighet. Genom en sådan åtgärd skulle enligt ämbetets mening utgifterna för annonsering så beskärmas, att statsverket även vid oförändrade avgifter icke behövde tillskjuta medel till täckande av kostnaderna för annonsering. Även länsstyrelsen i Stockholms län har under erinran om kungörelseförfarandet och rättsverkningarna härav ifrågasatt,

¹ Tablån finnes intagen i riksdagens revisorers berättelse till 1941 års riksdag del II sid. 311.

huruvida det kunde finnas anledning bibehålla föreskrift om här ifrågavarande kungörelsens införande i annat tidningsorgan än det som förutsattes för rättsverkan av förfarandet. Om det vid prövningen av detta spörsmål befunnes möjligt förenkla kungörelseförfarandet genom annonseringens inskränkande till allenast ett pressorgan, borde enligt länsstyrelsens mening i andra hand övervägas, huruvida kungörelset skulle ske i de allmänna tidningarna eller i ortstidning.

Flera länsstyrelser ifrågasätta, om icke sådan förenkling av kungörelseförfarandet kunde ske, att kungörelserna vid införandet i tidningarna sammanfördes för längre tidsperioder än hittills varit brukligt. Så gott som alla myndigheter avstyrka, att anmälningarna kungöras i mer än en ortstidning.

Riksräkenskapsverket, som i sin skrivelse av år 1927 ansåg det önskligt, att frågan om förenkling av kungörelseförfarandet toges under omprövning, är allt fortfarande av samma uppfattning. Därest en sådan förenkling genomföres, att anmälningarna införas endast i en tidning, skulle med all sannolikhet någon höjning av avgifterna icke bli erforderlig.

I likhet med de hörda myndigheterna anser riksräkenskapsverket skäl icke heller föreligga att — såsom revisorerna ifrågasatt — i särskilda fall utvidga kungörelseförfarandet till mer än en ortstidning.»

I skrivelse den 26 juni 1941, nr 405, gjorde *riksdagen* i anledning av revisorernas uttalande följande framställning:

»Med hänsyn till de stegrade annonskostnaderna hava, såsom revisorerna påvisat, statsverkets utgifter för annonsering av anmälningar till handels- m. fl. register väsentligt överstigit registreringsavgifterna, vilka däremot icke undergått någon förändring under de senaste tjugo åren. Riksdagen finner det i hög grad påkallat, att sådana åtgärder vidtagas, att, såsom ursprungligen varit avsett, staten icke åsamkas några kostnader för ifrågavarande annonser. Närmast torde då ligga till hands att höja anmälningavgifterna, så att de täcka annonskostnaderna. En annan utväg vore att åstadkomma sådan förenkling i kungörelseförfarandet, att anmälningarna införas i allenast en tidning i stället för, på sätt nu är föreskrivet, dels i allmänna tidningarna, dels ock i en ortstidning. Riksdagen finner i likhet med revisorerna denna fråga böra göras till föremål för närmare övervägande.

Riksdagen får anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, vad riksdagen anfört i fråga om de statliga registreringsmyndigheternas annonskostnader.»

V. Utredningens förslag.

1. Allmän motivering.

A. Organisationen för bestyret med registreringen.

Av den föregående redogörelsen framgår, att registreringen av företagarna i landet är splittrad på ett stort antal myndigheter. Handelsregistren och näringsregistren handhavas för närvarande av 143 registreringsmyndigheter, varav 75 magistrater och 43 kommunalborgmästare. Av de myndigheter, som handhava handels- och näringsregistren, föra 25 jämväl föreningsregister. Aktiebolagsregistret föres av en myndighet, som icke handhaver annan näringsregistrering, varom här är fråga. Då näringsregistreringen således om-

händerhaves av 144 myndigheter, kan svårligen överblick över företagarna inom skilda landsdelar erhållas. Denna splittring av registreringen motväges dock i viss mån genom att en samling av anmälningar till de särskilda registren utgives av patent- och registreringsverket såsom närmare framgår av redogörelsen för kungörelseförordningen. En fullständig överblick över företagarna inom visst område kan uppenbarligen icke erhållas utan att samtliga företagare inom området, såväl enskilda personer som enkla bolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och aktiebolag, registreras hos samma myndighet.

Firmaskyddet är, såsom av det föregående framgår, i territoriellt avseende i viss mån beroende av huru registreringen av företagarna anordnas. Ensamrätten till viss firma är i vissa fall begränsad till viss kommun eller till visst län men omfattar i andra fall hela riket. Såsom i motiven till firmalagen framhölls, är det en väsentlig uppgift för varje firmalagstiftning att hindra att lika lydande firmor begagnas för olika rörelser under sådana omständigheter, att förväxlingar lätt inträffa. Med den utveckling, som de senaste årtiondena ägt rum på varuomsättningens och ej minst på reklamväsendets område har den ekonomiska betydelsen av firmanamnet väsentligen ökats. Ifrån att tidigare hava varit organiserad för en huvudsakligen lokal marknad har försäljningen till konsumenterna numera genom tillkomsten av originalförpackade märkesvaror ävensom av mångfilialföretag, postorderaffärer samt landsomfattande ekonomiska föreningar tagit former, som alltmer äro ägnade att aktualisera behovet av ett effektivt firmaskydd. Affärsrörelsen individualiseras genom firman. Firman förkroppsligar vissa för näringsidkaren vid bedrivandet av hans rörelse betydelsefulla ekonomiska värden och framförallt det förmögenhetsvärde, som en inarbetad affär besitter i sitt renommé och som bland annat fasthåller kundkretsen och därigenom till en viss grad tillförsäkrar affären en tryggad avsättningsmöjlighet för dess produkter.¹ Önskemålen om utsträckt skydd för firmabeteckningar äro vid sådant förhållande naturliga.

Antalet enskilda näringsidkare och handelsbolag, vilkas verksamhet är av sådan omfattning, att bokföringsskyldighet och därmed anmälningsskyldighet till handelsregistret föreligger, ökades väsentligt genom de ändrade bestämmelserna beträffande bokföringsskyldigheten enligt den nya bokföringslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1930. Anmälningsskyldighet till handelsregistret föreligger sålunda numera för så gott som all handel. Undantagna äro endast kringföringshandel och handel från salustånd eller på annat liknande sätt, under förutsättning att rörelsen icke tagit större omfattning än att den som regel kan av näringsidkaren drivas utan biträde av andra än make och barn under 16 år eller en annan person. För hantverk och åtskilliga andra i bokföringslagen angivna rörelser föreligger icke bokföringsskyldighet och därmed ej heller skyldighet att göra anmälan till handelsregistret

¹ Eberstein: Den svenska författarrätten sid. 96.

förr än rörelsen tagit sådan omfattning, att biträdenas antal, make och barn under 16 år oräknade, överstiger två.

Anmälningsplikten till handelsregistret täcker således numera i det närmaste den anmälningsplikt, som föreligger enligt näringsfrihetsförordningen. Gällande bestämmelser utesluta emellertid icke att dubbel anmälan och registrering sker. Bestämmelserna i näringsfrihetsförordningen innebära endast ett medgivande till att anmälan till handelsregistret i sig må innefatta anmälan enligt näringsfrihetsförordningen, om för den sistnämnda nödiga behörighetshandlingar bifogas.

Näringsregistret synes numera sakna nämnvärd praktisk betydelse. Medeltalet anmälningar till näringsregistren åren 1939—41 utgjorde i hela landet endast 225. Hos åtskilliga registreringsmyndigheter, däribland 10 länsstyrelser, har under de senaste trettio åren anteckning till dylikt register ej skett. Registrets bibehållande synes på grund därav kunna ifrågasättas. Näringsregistret lär emellertid icke kunna slopas utan att det samtidigt öppnas möjlighet för icke bokföringsskyldig företagare att till handelsregistret göra firmaanmälan. Sådan företagare kan hava ett berättigat intresse av att styrka, att han uppfyller för utövande av näringsverksamhet stadgade kvalifikationer. Enligt handelsbruk fordras i vissa fall av offentlig myndighet utfärdad bevis härom. Sådan företagare kan också hava ett intresse av att få benämningen å sitt företag skyddat.

Vissa registreringsmyndigheter hava intagit samtliga anmälningar om idkande av handel i handelsregistret. I detta hava således intagits firmor för jämväl andra än bokföringspliktiga företagare. Med hänsyn till bestämmelsen i 3 § firmalagen, att registrering skall vägras, om anmälan innehåller annat än som enligt lag må i registret intagas, kan riktigheten av förfarandet att i handelsregister intaga jämväl anmälningar, som rätteligen bort ske till näringsregister eller beträffande vilka anmälningsplikt icke förelegat, sätts i fråga. I visst fall har registrering i handelsregister vägrats, när verksamheten (advokat- och inkassoverksamhet) icke var av beskaffenhet att utövaren av densamma var skyldig att föra handelsböcker (R. Å. 1924 s. 176). Om det emellertid är fråga om sådan rörelse, med vilken i allmänhet enligt 1 § bokföringslagen följer bokföringsskyldighet men som, då den drives i mindre omfattning, enligt 2 § är undantagen från sådan skyldighet, lär registreringsmyndigheten, då firmaanmälan göres, icke ingå i prövning, huruvida bokföringsskyldighet föreligger eller icke. Antalet anställda eller sättet för rörelsens bedrivande torde icke framgå av anmälningsskrifterna. Om bokföringsskyldighet icke föreligger, torde firman efter införelse i registret sakna skydd till dess att bokföringsplikt inträder (H. 1933 s. 558).

Här må erinras om att såväl den norska som den danska firmalagen innehåller stadgande, som i vissa fall medger rätt att registrera firma till handelsregistret utan att skyldighet härtill föreligger. I förslaget till firmalagen framhölls beträffande detta stadgande, att vid det förhållande, att gränserna för lagens tillämplighet å handlande blivit bestämda efter ett så yttre och formellt kännetecken som burskap eller annat näringsbevis på handel, det icke

kunnat undvikas att utestänga en eller annan handlande, som på grund av rörelsens betydelse kunde med skäl göra anspråk på att få komma under lagen och för vilken det med hänsyn till behovet av kredit och de förbindelser, han iklädde sig, kunde vara av vikt att få sin firma anmäld till handelsregistret. För Sveriges del ansågs ett dylikt stadgande icke behövt eller förenligt med sättet för bestämmande av området för lagens verksamhet.

Redan kort efter firmalagens tillkomst framhölls, att det även inom Sverige bland hantverksklasserna fanns ett tydligt behov av att få underordna sig de merkantila institutionerna. Intet hinder syntes möta mot att i Sverige lämna alla hantverkare tillfälle att anmäla firma (I. Heckscher: H. II 1894 nr 1).

I ovannämnda utkast till lag om ändring i lagen den 29 maj 1931 med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens föreslås visst skydd jämväl för icke registrerad firmabeteckning. Icke bokföringspliktig näringsutövare tillförsäkras således enligt utkastet visst skydd för sin firmabeteckning.

Skäl tala för att gå vidare på den sålunda inslagna vägen. Genom intagande i handelsregistren av firmabeteckningar för rörelser, med vilkas utövande icke följer bokföringsskyldighet, har redan avsteg skett från principen om överensstämmelse mellan bokföringsskyldig, firmainnehavare och köpman. Även genom lagbestämmelser hava undantag gjorts från denna princip. I föreningsregistret skola enligt lag intagas firmor utan att föreningens verksamhet är förenad med bokföringsplikt. Även ideella föreningar kunna på grund av bestämmelsen i 102 § expropriationslagen registreras med firma. Bokföringslagens uppdelning av vissa rörelser på så sätt, att med utövande av sådan rörelse i en del fall följer bokföringsplikt men i andra icke, är ur registreringsynpunkt mindre lämplig. Antalet biträden lär icke alltid med någon större grad av säkerhet kunna bedömas, då firmaanmälan skall göras. De formella förutsättningarna för att bokföringsplikt skall föreligga kunna från skydd utesluta företagare, som materiellt sett borde tillerkännas sådant skydd. Enligt Pariskonventionens i London år 1934 reviderade text skall ett verksamt skydd mot illojal konkurrens tillförsäkras dem, som tillhöra något unionsland. Nu gällande bestämmelser lämna icke sådant skydd. Om en person bedriver rörelse i ringa omfattning och i denna rörelse inarbetat viss benämning, erhåller han icke något skydd. Först sedan rörelsen nått sådan omfattning, att bokföringsplikt inträder, kan firmaskydd erhållas. Dessförinnan kan emellertid en bokföringspliktig konkurrent lägga sig till med den förres benämning å rörelsen och få denna registrerad.

Betänkligheter torde vid nämnda förhållanden icke böra möta mot att låta företagare anmäla firma till handelsregistret, ehuru han ej är bokföringsskyldig. Behov att bibehålla näringsregistret föreligger icke, om sådant medgivande lämnas. Nuvarande bestämmelser angående anmälan om näringsverksamhet och om firma kunna därigenom sammanföras i firmalagen.

Medgivandet att anmäla firma utan att skyldighet därtill föreligger bör begränsas till enskild, som yrkesmässigt driver sådan rörelse, med vilken är förenad bokföringsskyldighet enligt 1 § bokföringslagen, men som på grund av 2 § i lagen är fritagen från sådan skyldighet. Anledning saknas att an-

taga att denna rätt att anmäla firma skall väsentligt inverka på antalet registreringsärenden.

Har anmälan av icke bokföringsskyldig företagare skett till handelsregistret, bliva bestämmelserna i firmalagen tillämpliga jämväl å sådan firma, men däremot icke övriga bestämmelser, som gälla rörelse, med vilken bokföringsskyldighet är förenad.

Olägenheterna av splittringen i registreringen skulle bäst avhjälpas, om all registrering sammanfördes till en myndighet. Därigenom skulle även skapas förutsättningar för ett mycket vidsträckt firmaskydd. Centralisering av registreringen behöver dock icke medföra att firmaskyddet utsträcker till hela riket. Även med en central registrering kan firmaskyddet begränsas i territoriellt avseende till län, kommun eller annat område.

Centralisering av registreringen skulle medföra större enhetlighet vid tillämpningen av gällande bestämmelser. Särskilt skulle bedömningen av de ekonomiska föreningarnas stadgefrågor bliva enhetlig.

I detta sammanhang må ånyo anmärkas, att jämväl aktiebolag till den 1 januari 1897 registrerades i handelsregistren. Till stöd för inrättande av ett centralt aktiebolagsregister anfördes i 1890 års förslag till lagar om enkla bolag och handelsbolag, om aktiebolag m. m. (s. 129), att aktiebolagens affärsförbindelser i allmänhet voro mera utbredda än den enskilde näringsidkarens eller handelsbolagets och att aktiebolagets kunder ofta nog till större delen voro bosatta å andra orter än den, där bolaget vore domicilierat, varför det med registreringen avsedda syftet bättre vunnes genom inskrivning i ett för hela landet gemensamt register än genom lokal registrering.

I 1890 års nyssnämnda förslag, som innehöll jämväl det förslag, som låg till grund för 1895 års lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, yttrade den kommitté, som utarbetat förslaget (s. 150):

»Vad vid förslaget till lag om aktiebolag anförts om fördelarna av en central registrering har uppenbarligen i åtskilligt sin tillämpning även på föreningar. Då kommittén icke desto mindre hänvisat dessas registrering till länsstyrelserna så har detta skett, emedan man ansett en sådan anordning skola medföra en väsentlig förmån för föreningarna själva. Deras sammansättning är nämligen merendels sådan, att man ej kan med någon större grad av säkerhet vänta, att de inom sig äga tillgång till någon person med den vana och insikt, att upprättande av stadgar med trygghet kan anförtros honom, och anlåtande av sakkunnigt biträde skulle, i anseende till de begränsade tillgångar, varöver föreningar vid sin uppkomst vanligen förfoga, ofta nog kännas ganska betungande. Kommittén har därför ansett det skola för föreningarna innebära en avsevärd lättnad, om de i fråga om sin organisation få att göra med en lokal myndighet, hos vilken de utan vidare omgång eller kostnad kunna erhålla erforderliga råd och anvisningar.»

Fullständig centralisering av näringsregistreringen skulle innebära sammanförande av uppgifter angående ett mycket stort antal företagare. Enligt uppgifter, som lämnats av de myndigheter, som föra handels- och föreningsregistren, vilka uppgifter närmare framgå av bilagorna 1 och 2, funnos den 31 december 1941 i handelsregistren omkring 312 700 bestående firmor, där-

av hos länsstyrelserna omkring 183 300, och i föreningsregistren omkring 28 000 bestående föreningar, varav omkring 800 bostadsrättsföreningar. Antalet aktiebolagsfirmor utgjorde samma tid omkring 20 000. Sammanförande av alla dessa register till en central skulle således innebära inrättande av ett register över omkring 360 700 firmor. Även om det måste antagas, att ett tämligen stort antal av dessa firmor upphört på grund av att den rörelse, i vilken de använts, nedlagts utan att anmälan därom skett, blir återstående antalet firmor avsevärt.

Av bilagorna framgår även omfattningen av registreringsarbetet under åren 1939—41. Antalet i registren intagna anmälningar utgjorde i medeltal under nämnda år i handelsregistren omkring 17 200, därav anmälningar om nya firmor omkring 10 300, och i föreningsregistren omkring 5 500, därav anmälningar om nya föreningar omkring 1 200. Medeltalet intagna anmälningar i aktiebolagsregistret under samma år utgjorde 7 134, därav 976 angående nya bolag. Sammanlagda antalet intagna anmälningar i handels-, förenings- och aktiebolagsregistren under nämnda år utgjorde i medeltal omkring 30 000. Antalet ärenden hos registreringsmyndigheterna angående registrering har varit väsentligt större.

De myndigheter, som handhava handels- och föreningsregistren, hava uppgivit, att årligen utfärdas omkring 26 000 registerutdrag eller bevis ur registren, därav ur föreningsregistren omkring 7 100.

Centralisering av all registrering av företagarna, vilken icke lämpligen torde kunna ske annorledes än genom att förlägga registreringen till någon redan förefintlig registreringsmyndighet, måste medföra en icke oväsentlig ökning av personalen hos denna myndighet ävensom ökat lokalbehov samt anskaffning av för registrens behöriga skötsel rationella förvaringsutrymmen. Å statsverket skulle överflyttas kostnader, som för närvarande till en del bestridas av kommunerna. Minskning av nuvarande registreringsmyndigheters personalkostnader torde genom centralisering av registreringen endast i undantagsfall kunna äga rum, när omfattningen av registreringsarbetet hos de särskilda myndigheterna i allmänhet icke är sådan, att särskild personal för denna arbetsuppgift finnes anställd. Centraliseringen skulle således för statsverket medföra en fördyring av registreringsarbetet.

Ur företagarnas synpunkt torde en dylik centralisering komma att medföra olägenheter. Erfarenheten har givit vid handen, att företagarna, särskilt de ekonomiska föreningarna, i mycket stor utsträckning icke iakttaga de formföreskrifter, som äro stadgade för erhållande av registrering. Då anmärkning mot registreringsanmälan framställs av registreringsmyndigheten, föredrager i många fall den, som har att ombestyrja registreringsärendet, att genom personligt besök hos myndigheten lämna erforderliga förklaringar eller diskutera nödiga ändringar. Därigenom besparas såväl tid som utgifter. Det sålunda praktiserade förfarings sättet skulle i stort sett omöjliggöras, om registreringen centraliserades.

Beträffande vissa organisationer för ekonomiska föreningar skulle dock centralisering av registreringen möjliggöra en närmare kontakt mellan orga-

nisationerna och registreringsmyndigheten, därest denna bleve förlagd i Stockholm. Vissa ekonomiska föreningars egna organisatoriska förbindelser hava alltmer kommit att präglas av ett centralt ordnat samarbete. Ett antal av de ekonomiska föreningar, som äro av större betydelse, hava länkat sig samman i landsomgripande centralorganisationer för lösandet av större gemensamma uppgifter. Detta är fallet främst med avseende å konsumtionsföreningarna samt de viktigaste jordbrukskooperativa organisationerna och på senare tid byggnadsföreningar. Kooperativa förbundet, Svenska lantmännens riksförbund, Svenska mejeriernas riksförening, Sveriges slakteriförbund, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund och Svenska riksbbyggen utgöra exempel på dylika större sammanslutningar av ekonomisk förenings karaktär. Till denna art av föreningar kunna jämväl jordbrukskassorna hänföras. En förening, ansluten till sin centralorganisation, torde numera vid överbägandet av någon ändring i sina stadgar vända sig till centralen och inhämta dess råd.

Flertalet av de ekonomiska föreningarna utgöres emellertid av föreningar, som icke äro anslutna till centralorganisationer. Hit höra avelsföreningar, badhus-, bageri-, biograf-, bostads-, egnahems-, fastighets-, kafé-, koloni-, maskin-, musteri-, pälsdjurs-, renhållnings-, stuveri-, såg-, telefon-, trafik-, tryckeri-, tröskverks-, tvättstuge-, vattenlednings-, villaägar-, åkeri- och elektriska distributionsföreningar m. fl.

Av hela antalet i föreningsregistren intagna ekonomiska föreningar den 31 december 1941 voro icke fullt tio procent anslutna till Kooperativa förbundet, Svenska lantmännens riksförbund, Svenska jordbrukskreditkassan, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund och Svenska riksbbyggen.

I motsats till aktiebolagen hava de ekonomiska föreningarna — även de till centrala organisationer anslutna — i regel ett rent ortsligt begränsat arbetsfält. Jordbrukskassans verksamhetsområde får lagligen ej vara större än att kassans medlemmar kunna förutsättas känna varandras personliga och ekonomiska förhållanden. Föreningar med mera omfattande verksamhetsområden hava huvudsakligen registrerats hos överståthållarämbetet. Enligt uppgift hava därstädes registrerats 241 sådana föreningar, varav en del tillkommit under inverkan av rådande krisförhållanden. Länsstyrelserna hava uppgivit, att allenast 26 föreningar hava sin verksamhet utom länsgränsen.

För de föreningar, som icke äro anslutna till centralorganisation, skulle det otvivelaktigt innebära en olägenhet, om registreringen vore förlagd till en gemensam central.

Länsstyrelserna hava uppgivit, att granskningen av de till centrala organisationer anslutna föreningars stadge- och andra registreringsärenden föränlett anmärkningar i mindre omfattning än beträffande övriga föreningars registreringsärenden.

Enhetlighet i bedömningen av ekonomiska föreningars stadgefrågor torde kunna vinnas genom prejudicerande utslag av regeringsrätten.

Därest registreringen av de ekonomiska föreningarna bleve centraliserad

till patent- och registreringsverkets bolagsavdelning, som handhar aktiebolagsregistret, skulle antalet juridiska personer, vilkas registrering bleve anförtrodd avdelningen, omedelbart komma att öka med omkring 140 procent. Ökningen av antalet ärenden per år kan beräknas till omkring 75 procent. Med hänsyn till att ärenden angående registrering av ekonomiska föreningar torde vara enklare än ärenden angående aktiebolagsregistrering, torde ifrågasätta åtgärd medföra, att bolagsavdelningens personal måste ökas med omkring 50 procent. Därjämte skulle krävas ökat lokalutrymme. Anmärkas må i detta sammanhang, att avdelningen torde komma att icke oväsentligt utökas, därest lagberedningens förslag till aktiebolagslagstiftning genomföres.

Även om centralisering av registreringen av samtliga företagare bleve genomförd, torde firmaskyddet icke med nu gällande bestämmelser för firmas innehåll kunna utsträckas att omfatta hela riket, i varje fall icke såvitt avser sådana företagare, vilka skola anmäla firma till handelsregistret. En dylik utvidgning av firmaskyddet skulle innebära t. ex. att endast en person i hela landet såsom firma finge begagna namnet Axel Andersson. Ett så omfattande firmaskydd skulle medföra svårighet för nytillkommande företagare att finna firmabeteckning, som tydligt skilde sig från andra förut registrerade firmor. På grund av granskningsmaterialets vidlyftighet skulle det för registreringsmyndigheten uppstå svårighet att inom rimlig tid verkställa en effektiv granskning för utrönande av firmas likhet med redan registrerade firmor. Även vid sammanförande till en myndighet av registreringen torde följaktligen firmaskyddet få begränsas till särskilda registreringsdistrikt. Dylik centralisering kan således icke ur denna synpunkt innebära någon fördel för företagarna.

För företagarna är det av vikt att lätt kunna erhålla bevis ur registren t. ex. för styrkande av behörighet att teckna firma vid utfärdande av fullmakt, utkwitterande av penningmedel m. m. Den som ämnar anmäla firma bör hava lätt att ur registret göra sig förvissad om att tillämnad registrering av firma icke möter hinder på grund av namnlighet. Dessa önskemål tillgodoses lättare vid lokal- än vid centralregistrering.

Från företagarnas sida synes centralisering av registreringen till en myndighet icke vara ett önskemål.

För den allmänhet, vilken är i behov av sådana upplysningar angående företagare, som kunna erhållas ur registren, t. ex. för styrkande av behörighet att mottaga stämning, komme centralisering till en myndighet att medföra någon ökad kostnad och tidsutdräkt för anskaffande av uppgifter ur registret, dock icke av den beskaffenhet att avgörande hinder mot centralisering på grund härav kan anses föreligga.

Länsstyrelserna hava i sin ämbetsutövning för olika ändamål behov av tillgång till hos länsstyrelserna nu förda register, såsom vid prövning av ansökningar enligt pilsnerdricksförordningen, vapenkungörelsen, pensionatstadgan, förordningen angående handel med begagnade föremål m. fl. författningar, enligt vilka vid tillstånds beviljande förutsättes att firmaanmälan skett, ävensom för beskattningen av företagarna. Genom att registreringen va-

rit förlagd till länsstyrelserna hava dessa varit i tillfälle att lätt följa det ekonomiska livet inom länen. Om centralisering genomföres, komme länsstyrelserna att berövas dessa fördelar.

Kontrollen över att rörelse icke utövas av annan än den som har härför stadgade kvalifikationer torde icke bliva effektivare vid central- än vid lokalregistrering.

De fördelar, som kunna vinnas genom fullständig centralisering av registreringen av företagen, äro ej av den beskaffenhet att de kunna anses motväga de olägenheter, som äro förenade med sådan centralisering. Ytterligare fullständig centralisering, utöver den som skett för aktiebolagen, kan fördenskull icke förordas.

En viss centralisering av registreringen av andra företagare än aktiebolag torde emellertid kunna genomföras genom utökning av de nuvarande registreringsdistrikten och nedbringandet av antalet registreringsmyndigheter.

Från köpmannahåll har ifrågasatts, att registreringen skulle omhändervas av de auktoriserade handelskamrarna i riket, i vilket fall antalet myndigheter för registrering av andra företagare än aktiebolag skulle begränsas till tolv.

Enligt kungörelsen den 15 december 1916 (nr 599) angående auktoriserade handelskamrar förstås med handelskammare en på sammanslutning mellan näringsidkare grundad institution, som har till ändamål att särskilt för visst område, utgörande handelskammarens distrikt, främja samt inför statsmyndigheterna företräda handeln, industriens och sjöfartens allmänna intressen. Auktorisering av sådan handelskammare sker därigenom, att Kungl. Maj:t stadfäster stadgar för densamma.

För att handelskammare må kunna vinna auktorisering fordras dels att handelskammaren bildats av en för ändamålet särskilt inrättad förening eller ock av annan förening eller andra sammanslutningar, bestående huvudsakligen av näringsidkare, bosatta inom handelskammarens distrikt, dels att den eller de sammanslutningar, som bildat handelskammaren, erhåller Kungl. Maj:ts stadfästelse å sina stadgar och antagit stadgar för handelskammaren, dels ock att enligt de sålunda stadfästade och antagna stadgarna handelskamrarnas ledamöter skola utses av nämnda sammanslutningar, därvid dessas ledamöter skola äga lika rösträtt, samt antalet ledamöter i handelskammaren ej må understiga sexton.

Auktoriserad handelskammare fastställer själv sin arbetsordning samt utfärdar instruktioner för sina tjänstemän ävensom andra för dess verksamhet erforderliga föreskrifter.

Auktoriserad handelskammare åligger enligt kungörelsen att efter bästa förmåga i sådana näringsfrågor, som av statsmyndigheterna hänskjutas till handelskammaren, avgiva yttranden eller tillhandahålla upplysningar ävensom fullgöra sådana funktioner, som enligt lag eller särskild föreskrift äro eller varda handelskammare ålagda.

Auktoriserad handelskammare äger jämväl att hos vederbörande statsmyndigheter i näringsfrågor göra de framställningar, vartill den må finna anledning.

Kungl. Maj:t har den 2 november 1917 meddelat auktorisation för följande handelskammare, vilka numera hava nedan angivna expeditionsorter och verksamhetsområden:

Handelskammare	Expeditionsort	Verksamhetsområde
Stockholms Östergötlands och Södermanlands	Stockholm Norrköping	Stockholms stad Östergötlands och Södermanlands län samt Södermanlandsdelen av Stockholms län
Smålands och Blekinge Gotlands Skånes	Jönköping Visby Malmö	Småland och Blekinge Gotland Malmöhus och Kristianstads län jämt södra Halland (t. o. m. staden Falkenberg och Faurås härad)
Handelskammaren i Göteborg Västergötlands och norra Hallands	Göteborg Borås	Staden Göteborg med omnejd Västergötland, utom Göteborg, samt Hallands tre nordligaste häradar jämte städerna Kungs- backa och Varberg
Handelskammaren i Karlstad	Karlstad lokalrepresentation i Uddevalla för Bohus- län	Värmlands län, Dalsland och Bohus- län
Handelskammaren för Örebro och Västman- lands län	Örebro lokalrepresentation i Västerås	Örebro och Västmanlands län
Handelskammaren i Gävle	Gävle lokalrepresentationer i Uppsala, Falun, Söderhamn och Hudiksvall	Gävleborgs län, Uppland och Dalarna
Västernorrlands och Jämtlands läns	Sundsvall	Västernorrlands och Jämtlands län
Norrbottnens och Väster- bottnens läns	Luleå	Norrbottnens och Västerbottnens län

Handelskamrarnas nämnd, som konstituerades år 1939, då den trädde i stället för den tidigare inrättade handelskammarmötets kommitté, är ett för de svenska handelskamrarna gemensamt organ med uppgift att befordra de intressen, som av den företrädas. Nämndens expedition är förlagd i Stockholm.

Handelsregistren och föreningsregistren utgöra rättsliga urkunder och äro framförallt av betydelse för myndigheter och tredje man, särskilt för inhämtande av uppgifter om firmatecknares behörighet. Då handelskamrarna icke äro offentliga myndigheter utan hava till uppgift att främja företagar-

nas intressen, torde det icke vara lämpligt att till dem överflytta bestyret med den officiella registreringen av företagen.

Ur de intressen handelskammarna hava att företräda torde det vara nödvändigt att envar handelskammare för register över näringsföretagen inom handelskammarens verksamhetsområde. Sådant register måste emellertid innehålla jämväl andra uppgifter än handelsregistren och även sådana som icke lämpa sig för en offentlig handling. Genom de samlingar av anmälningar till aktiebolagsregistret samt förenings- och handelsregistren, som utgivas av patent- och registreringsverket och som kunna betraktas som en allmän svensk handelskalender, finnes möjlighet för handelskammarna att följa den officiella registreringen av företagen inom området. Ett allmänt näringsregister över företagen inom varje handelskammarens verksamhetsområde, i den mån registreringskyldighet åvilar företagen, kan således åstadkommas utan att företagen betungas med särskild anmälan härför. Det torde emellertid icke vara nödvändigt att föreskriva skyldighet för handelskammarna att föra dylikt register.

Olägenheterna av nuvarande decentralisering av registreringen av de företagare, som äro skyldiga anmäla firma till handelsregistren, kunna undanröjas genom att förlägga registreringen av dessa till länsstyrelserna. Genom sådan åtgärd skulle länsstyrelserna komma att handhava registreringen av alla företagare, som äro skyldiga att göra anmälan till handelsregister eller föreningsregister.

I allmänhet hava stadsmyndigheterna uppgivit, att de för sin ämbetsförvaltning i övrigt icke hava behov av handelsregistren. I enstaka fall har framhållits, att behov av registren föreläge för rådhusrätten, magistraten, konkursdomaren, polismyndigheten, taxeringsnämnden, uppborndsmyndigheten eller kristidsnämnden samt vid infordrande av uppgifter till industristatistiken. De olägenheter, som kunna uppstå för dessa myndigheter genom registrens överflyttning till länsstyrelserna, synas vara ringa i jämförelse med de fördelar, som centraliseringen länsvis av registreringen innebär.

Avskaffandet av handelsregistren hos magistrater och kommunalborgmästare och överflyttning av registerföringen till länsstyrelserna nedbringa antalet registreringsmyndigheter för dylika ärenden från 143 till 25. Tillkomsten av nya städer kan icke vidare, såsom hitintills, medföra ökning av antalet registreringsmyndigheter.

Genom minskningen av antalet myndigheter för handhavande av handelsregistren kan det område, inom vilket firmainnehavaren med ensamrätt må begagna firman, vidgas och bringas i överensstämmelse med det område, inom vilket innehavare av föreningsfirma har ensamrätt till sin firma.

Prövningen av fråga om likhet föreligger med registrerad firma behöver ej begränsas till det register, vari införelse ifrågasättes, utan kan utvidgas att omfatta såväl handelsregistrets som föreningsregistrets firmor.

Skillnaden mellan stad och land blir avskaffad. Företagen i köpingar och municipalsamhällen, vilka hitintills, oavsett näringslivets omfattning, i

registreringshänseende varit underkastade andra bestämmelser än företagar-
na i städer, bliva likställda med dessa.

Centraliseringen till länsstyrelserna kommer att medföra en ökning av
länsstyrelsernas arbetsbörda. Antalet ärenden angående anmälningar till
handelsregistret torde komma att vid de särskilda länsstyrelserna öka om-
kring 25—300 procent alltefter näringslivets omfattning i städerna i resp.
län. Endast å ett par länsstyrelser torde dock centraliseringen i och för sig
medföra behov av personalökning. En effektiv kontroll över firmaanmäl-
ningarna torde emellertid för närvarande icke medhinnas med tillgänglig
arbetskraft. Vid omläggningen av registreringssystemet måste fördenskull
tillses att erforderlig personal anställs. I allmänhet lär anställande av be-
fattningshavare i kontorsbiträdes lönegrad såsom biträde till landskanslist,
som har närmaste tillsynen över registren, vara tillfyllest. Vidare torde till-
fälligt personalförstärkning vid övertagande av registren från magistrater och
kommunalborgmästare vara erforderlig för uppläggande av kortregister å
firmorna, där så ej redan skett, för att jämförelse mellan nyanmälda och
förut registrerade firmor skall kunna ske snabbt och säkert. Anskaffande av
skåp för registerkort och register torde även bliva nödvändigt.

Anledning saknas att till länsstyrelserna förlägga registrering av aktie-
bolag efter registreringen hos patent- och registreringsverket. Det torde få
anses tillfyllest att å länsstyrelserna finnes tillgång till — förutom registret
för omsättningsskattepliktiga — samlingen av anmälningar till aktiebolags-
registret.

Tillräckliga skäl saknas att i detta sammanhang till övervägande upptaga
frågan om registrering av aktiebolagens filialer. Aktiebolagen äro icke un-
derkastade fimalagens bestämmelser. Nyssnämnda fråga torde närmast hö-
ra till aktiebolagslagstiftningen. Sedan ståndpunkt i denna fråga tagits, bör
övervägas om övriga företagare böra anmäla filial i de fall, då skyldighet
härtil icke nu föreligger.

Förslag till ändringar i fimalagen och näringsfrihetsförordningen samt la-
gen om ekonomiska föreningar för åstadkommande av centralisering av
registreringen av företagarerna på sätt föreslagits hava upprättats.

B. Kungörelseförfarandet m. m.

Föreskrifter om offentliggörande genom *kungörelse i viss eller vissa tid-
ningar* av vad som i vederbörande register intagits förekomma i fimalagen
samt i lagarna om ekonomiska föreningar, om aktiebolag och om försäk-
ringsrörelse. Föreskrifterna om kungörelseförfarandet kunna hänföras till
två skilda grupper.

Då registrering sker hos en central myndighet (126 § lagen om aktiebolag
och 251 § lagen om försäkringsrörelse), skall vad som införes i registret
kungöras i allmänna tidningarna.

Då registrering sker hos länsstyrelse (4 § firmalagen och 78 § lagen om ekonomiska föreningar), skall vad som i registret införes kungöras dels i allmänna tidningarna, dels ock i viss ortstidning, dock skall vad som införes i försäkringsregister enligt 262 § lagen om försäkringsrörelse införas allenast i ortstidning.

Till offentliggörandet hava knutits vissa rättsverkningar, vilka framgå av det föregående. Dessa rättsverkningar hava i den första gruppen knutits till införandet i registret och den i anslutning härtill i allmänna tidningarna intagna kungörelsen. Inom den andra gruppen däremot hava rättsverkningarna tillagts införandet i registret jämte kungörandet i ortstidning. Beträffande sistnämnda grupp är således kungörandet i allmänna tidningarna icke förbundet med någon rättsverkan.

I förslaget den 22 november 1884 till firmalagen framhölls, att förhållandena i Sverige och Norge medfört nödvändigheten av kungörelse i två slag av tidningar, under det Danmarks ringa geografiska utsträckning medgäve kungörelsernas intagande endast i en för hela landet gemensam tidning. För Sveriges del blevo föreskrifterna om kungörandet i förslaget avfattade med ledning av vad lagen angående skydd för varumärken, ordningsstadgan för rikets städer, hälsovårdsstadgan för riket med flera dylika, i administrativ väg utfärdade författningar då föreskrevo i jämförliga fall.

Kungörelse om anmälningar till handelsregistret sker enligt gällande bestämmelser i Norge i den offentliga kungörelsetidningen, som utgör en bilaga till författningssamlingen, i Danmark i den Berlingske tidende samt utanför Själlands stift dessutom i vederbörande stiftstidning och i Finland i en registreringstidning för varumärken och firmor i Finland, vilken såsom bilaga till landets officiella tidningar utgives så ofta det erfordras med år från år fortlöpande nummerföljd.

Visserligen kunna skäl anföras för att i Sverige bibehålla annonsering i ortspressen. Någon större roll torde dock dylik annonsering ej spela. Förekomsten av ett flertal tidningar inom samma län medför numera att endast en ringa del av länets befolkning genom kungörelse i ortstidning kan erhålla del av kungörelsens innehåll. I ett län med omkring 250 000 invånare kungöras anmälningarna till handels- och föreningsregistren i en tidning, vilkens upplaga är omkring 13 100 exemplar. Ändamålet med kungörelsernas intagande i ortspressen eller att deras innehåll skola komma till allmänhetens kännedom kan uppenbarligen under nämnda förhållanden icke vinnas. Även om kungörelserna skulle intagas i tidning å den ort, där rörelsen utövas, eller föreningen har sitt säte eller i länets mest spridda tidning eller i denna jämte annan tidning kan syftet med kungörelsernas intagande i ortspressen icke uppnås. Endast om kungörelserna intagas i samtliga å viss ort förekommande tidningar, blir kungörandet effektivt. Kostnaderna härför torde emellertid icke motsvara nyttan med kungörandet.

Någon tidskrift inom näringslivet, som har den spridning bland köpmän och allmänhet, att den kan anses lämplig såsom organ för de meddelanden, varom här är fråga, torde icke finnas.

Genom att rättsverkningarna för närvarande äro i vissa fall bundna till annons i ortstidningen men i andra fall till de allmänna tidningarna nödgas företag, som har intresse av att taga del av dylika kungörelser, granska kungörelserna i såväl ortstidningarna som i allmänna tidningarna. Genom att samla kungörelserna i en tidning besparas allmänheten besväret att forska i två slag av tidningar. Dessutom bliva kostnaderna för företagen lägre.

Post- och inrikes tidningar har en relativt liten spridning. Genom begränsning av kungörelseförfarandet till Post- och inrikes tidningar kommer denna tidning emellertid att i högre grad än vad nu är fallet bliva den officiella registreringstidningen för anmälningar, varom här är fråga.

På grund av angivna omständigheter föreslås att annonsering i ortstidning av anmälningar till handels- och föreningsregistren slopas och att rättsverkan tillägges intagandet i allmänna tidningarna. Detta bör icke utesluta, att, om den som gjort vederbörlig anmälan önskar få kungörelse härom införd i ortstidning, registreringsmyndigheten ombesörjer sådant kungörande, därest den anmälande bestrider kostnaderna härför. Särskild föreskrift här om synes ej erforderlig.

I firmalagen och lagen om ekonomiska föreningar finnas, liksom i aktiebolagslagen och lagen om försäkringsrörelse beträffande det hos försäkringsinspektionen förda registret, efter lagändring den 25 april 1924 (nr 88—91) bestämmelser därom, att en *samling* för hela riket av vad som blivit efter införande i respektive register kungjort i allmänna tidningarna skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt fördes med register.

Ifrågavarande samlingar hava i första hand tillkommit för att åvägabringa en sammanföring av de registrerade anmälningarna och sålunda utgöra en uppslagsbok för allmänheten. Samlingarna av anmälningar till aktiebolags-, förenings- och försäkringsregistren avse även att underlätta processlegitimationen. Principiellt måste den, som företräder ett bolag eller en förening inför domstol eller annan myndighet, styrka, antingen att han själv enligt registret är behörig härtill den dag, behörigheten skall utövas, eller — om han åberopar fullmakt — att den, som utfärdat fullmakten, den dag, fullmakten utgavs, varit behörig firmatecknare. På grund av särskilda stadganden i respektive lagar är det emellertid tillräckligt, om den, som företräder bolaget eller föreningen, företer bevis, att han själv eller fullmaktsgivaren den dag beviset utfärdades, var behörig i sådant hänseende, detta dock under förutsättning, att beviset ej är äldre än ett år, räknat från tiden för uppträdandet inför myndigheten eller för fullmaktens utfärdande. Är beviset icke äldre, blir nämligen domstolen eller myndigheten skyldig att ur samlingarna inhämta upplysning, huruvida förändring beträffande behörigheten ägt rum. På grund av nämnda stadganden måste antagas att samlingarna, vilka i den mån de tryckas, översändas till varje domstol, länsstyrelse och överexekutor, i ganska stor utsträckning anlitas av domstolarna och andra myndigheter.

Angående det register, som före ikraftträdande av 1924 års lagändring

skulle föras till samlingarna, föreskrevs i kungörelsen den 21 december 1917, nr 980, att till samlingarna skulle föras bland annat ett årsregister, som i bokstavsordning skulle upptaga dels i en avdelning, särskilt för varje samling, firmorna jämte hänvisning för varje firma till de spalter, å vilka någon uppgift rörande densamma fanns införd, dels ock i en annan avdelning, gemensam för samlingarna, namnen å de personer, som i uppgifterna omförmäldes, med iakttagande dock därav, att i årsregistret ej skulle upptagas namnen å solidariska bankbolags huvudlottägare. Genom kungörelsen den 27 juli 1923 (nr 334) förordnades, att föreskriften om upptagande i årsregistret till samlingarna av namnen å de personer, som i uppgifterna omförmäldes, skulle upphöra. De betydande kostnader, som voro förenade med årsregistrets ordnande och tryckning, föranledde avskaffande av årsregistret från och med år 1925.

Jämlikt kungörelsen den 21 november 1924 (nr 504) om införande i allmänna tidningarna av uppgifter ur aktiebolagsregistret m. fl. register samt om utgivande av samlingar omfattande dessa uppgifter skola de kungörelser, som avses i bl. a. 78 § lagen om ekonomiska föreningar samt 4 § firmalagen, av registreringsmyndigheterna snarast före utgången av veckan näst efter uppgifternas registrering insändas för intagande i Post- och inrikes tidningar. De samlingar, som avses i nämnda författningsrum, skola i ett sammanhang utgivas, häftesvis en gång i månaden. I varje häfte intagas, särskilt för varje samling, sedan nästföregående häfte i Post- och inrikes tidningar införda kungörelser. Varje häfte skall fördes med register, upptagande, särskilt för varje samling, i bokstavsordning de i registren intagna firmor, rörande vilka uppgifter blivit i häftet införda, jämte hänvisning för varje firma till spalt i häftet, å vilken någon uppgift rörande firman finnes införd. För nedbringandet av kostnaderna för samlingarna förklarade Kungl. Maj:t den 13 december 1940, efter framställning av patent- och registreringsverket, att utgivandet av samlingarna finge tills vidare från och med ingången av år 1941, fränsett registren till samlingarna, ske i tidningsformat. På grund härav fastsättas numera under varje månad utkomna tidningsbilagor med ett registerhäfte, vari firmorna upptagits. Samlingarna äro på grund därav betydligt obekvämare än tillförne. Den vidtagna anordningen, som torde få betraktas som en tillfällig krisåtgärd, innebär en försämring i förhållande till vad som varit gällande. Det framstår som ett önskemål, att samlingarna snarast erhålla samma format som tidigare.

Från näringshåll framförda önskemål om återinförande av årsregistret till samlingarna torde även i sinom tid böra bliva föremål för övervägande.

Avgifterna för annonsering hava avsevärt stigit sedan avgifterna för anmälningar till handels-, förenings- och försäkringsregistren senast fastställdes. Kostnaden för annonsering i Post- och inrikes tidningar har sedan år 1920 ökat med 50 procent. Motsvarande höjning torde hava skett beträffande annonser i ortstidningar. Till ökningen av kostnaderna för annonsering torde även hava bidragit dels att sedan den 1 januari 1925 anmälan om postadress

skall intagas i kungörelserna, dels att utrensning ur handelsregistret av firmor för rörelser, som upphört, i betydande omfattning ägt rum, varvid kungörandet av anmälan härom varit avgiftsfri, dels ock att tidigare utgående rabatter å kungörelser i ortstidningar sänkts eller helt indragits.

Förutom annonskostnaderna skola avgifterna till handels- och föreningsregistren täcka jämväl patent- och registreringsverkets kostnader för utgivandet av samlingarna till dessa register. Ämbetsverkets totala kostnader för alla samlingarna utgjorde budgetåret 1940/41 18 371 kronor 50 öre. Dessa kostnader bestridas enligt kungl. brevet den 2 november 1915 till $\frac{2}{5}$ av ämbetsverket, medan $\frac{3}{5}$ bestridas av förut omförmälda anslag under X:e huvudtiteln. Utgifterna för samlingarna till handels- och föreningsregistren uppgingo således under räkenskapsåret 1940/41 till omkring 11 000 kronor.

Under budgetåret 1940/41 utgjorde uppbörderna av avgifter till handels- och föreningsregistren samt de hos länsstyrelserna förda försäkringsregistren 85 904 kronor, medan utgifterna enligt budgetredovisningen utgjorde 115 463 kronor 38 öre. Bristen, som täckts av statsmedel, utgjorde således 29 559 kronor 38 öre.

Med hänsyn till syftet med kungörelseförfarandet torde sammanförande av anmälningar, på sätt ifrågasatts, för längre tidsperioder än vad nu är fallet icke böra komma i fråga.

Begränsning av de uppgifter, som skola intagas i kungörelserna, torde icke böra vidtagas.

Vid kungörelsernas avfattning och uppställning bör iakttagas, att kungörelserna icke göras vidlyftigare än som är oundgängligen nödvändigt. Genom sammanförande av likartade uppgifter torde någon minskning av kungörelserna kunna vinnas.

Därest anmälningarna till handels- och föreningsregistren intagas endast i Post- och inrikes tidningar kunna avgifterna sänkas, dock icke beträffande ändringsanmälan till föreningsregister. Under förutsättning av nuvarande annonspris föreslås följande avgifter:

för anmälan till handelsregistret:

a) då firma första gången till registret anmäles:		
av enskild näringsidkare	kronor	5
av handelsbolag	»	7
b) då anmälan eljest sker	»	5

för anmälan till föreningsregistret:

a) då ansökan om förenings registrering göres, så ock då flyttning av styrelsens säte till annat län eller ändring av firman för ny fullständig inskrivning anmäles	»	14
b) då anmälan eljest sker	»	7

I fråga om de *försäkringsregister*, som föras hos länsstyrelserna, torde kungörelserna i ortstidningarna tillsvidare böra bibehållas i avbidan å resultatet av försäkringsutredningens arbete. Medeltalet anmälningar till dessa register under åren 1939—41 utgjorde allenast 40 årligen i hela landet. Regist-

reringsavgifterna böra höjas till samma belopp som nu utgående registreringsavgifter för anmälningar till det hos försäkringsinspektionen förda försäkringsregistret. På grund härav föreslås följande avgifter:

a) då ansökning om försäkringsbolags registrering göres, så ock då ändring i firman anmäles för ny, fullständig inskrivning i registret	kronor 15
b) då anmälan eljest sker	» 6

2. Speciell motivering.

A. Firmalagen.

1 §.

Enligt 6 § 1 mom. i instruktionen den 9 september 1938 (nr 597) för överståthållarämbetet tillkommer det överståthållarämbetet att, såvitt huvudstaden rör, fullgöra de åligganden och utöva de befogenheter, som i länen ankomma å länsstyrelserna. På grund härav synes det icke erforderligt att, såsom hittintills, särskilt nämna överståthållarämbetet.

Formuleringen »uppgifter, vilka — — — varder föreskrivet» föreslås för vinnande av överensstämmelse med 120 § aktiebolagslagen och motsvarande bestämmelse i lagberedningens förslag till aktiebolag samt med 73 § lagen om ekonomiska föreningar.

2 §.

Enligt gällande bestämmelse skall å anmälan, som avlämnas genom ombud eller insändes med posten, underskriften vara av vittnen styrkt. Denna föreskrift förbises ofta och därav vållas omgång. Ansökningar om patent och om registrering av varumärken må insändas till patent- och registreringsverket utan att sökandens underskrift är av vittnen styrkt. Olägenhet härav torde ej hava uppkommit. Lagberedningen har i förslaget till lag om aktiebolag föreslagit, att nuvarande bestämmelse i aktiebolagslagen att underskrift å anmälan till aktiebolagsregistret, som avlämnas genom ombud eller insändes med posten, skall vara av vittnen styrkt, måtte utgå. Jämväl beträffande anmälningar till handelsregistret torde bestämmelsen kunna utgå. Underskrift skall vara av vittnen styrkt, endast där det särskilt föreskrives.

3 §.

Underrättelse om vägran av registrering bör översändas med posten även om fullständig adress saknas i handlingarna men uppgift härom utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas. I denna del överensstämmer förslaget med lagberedningens förslag till aktiebolagslag.

Ändring av praxis, att sökanden erhåller tillfälle att rätta fel i ansökan innan formligt beslut meddelas av registreringsmyndigheten, förutsättes icke komma att vidtagas.

4 §.

Beträffande bestämmelserna i denna paragraf hänvisas till avdelningen angående kungörelseförfarandet m. m.

7 §.

Förutom ändring, som betingas av det ändrade kungörelseförfarandet, hava redaktionella jämkningar föreslagits till vinnande av överensstämmelse med uttryckssätt i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. I denna del överensstämmer förslaget med lagberedningens förslag till lag om aktiebolag.

I sista stycket har föreslagits redaktionell ändring (»antecknat i registret») för att få samma ordalydelse som i övriga lagar rörande företagares registrering.

8 §.

Beträffande bestämmelserna i denna paragraf hänvisas till allmänna motiveringen. Även vissa formella ändringar hava föreslagits.

10 §.

I andra stycket hava föreslagits ändringar, som betingats av firmaskyddets utsträckande på sätt av allmänna motiveringen framgår.

Genom orden »Ny firma» framhålles, att redan registrerade firmor endast behöva skilja sig från tidigare firmor inom samma kommun.

Sista punkten i stycket synes överflödigt och föreslås fördenskull böra utgå.

16 §.

Här hava vidtagits de ändringar, som betingas av registreringsdistriktens omläggning.

17 §.

Andra stycket ersätter näringsfrihetsförordningens föreskrifter om skylldighet att förete bevis angående förhållanden, som avses i §§ 2, 4, 6 och 7 i förordningen.

18 §.

I fråga om andra stycket hänvisas till 17 §.

21 §.

Enligt 21 § 3 mom. i gällande lag skall fullständig firmaanmälan göras, då rörelsen flyttas från en kommun till en annan. Flyttas rörelse från ett län till ett annat, är det enligt 16 § av förslaget uppenbart, att fullständig firmaanmälan skall ske hos länsstyrelsen i det län, dit rörelsen flyttas. Anmälan om rörelsens upphörande skall ske enligt 21 § 1 mom. Motsvarighet till berörda bestämmelse synes på grund härav ej erforderlig.

23 och 24 a §§.

Firmaskyddet är, till skillnad från patent- och varumärkesrätt, icke till tiden begränsat. Därest kontroll icke utövas å att anmälningsskyldigheten

behörigen fullgöres, då den rörelse, för vilken firman använts, nedlägges, komma uppenbarligen att i handelsregistren kvarstå firmor, som icke längre användas. Dessa torde kunna betraktas såsom icke befintliga vid prövning av fråga om likhet med nyanmäld firma föreligger enligt 10 § andra stycket fimalagen. Registreringsmyndigheten saknar dock befogenhet att avföra firman ur registret utan att anmälan sker.

För åstadkommande av större reda i registren torde straffet för underlåtenhet att göra anmälan böra höjas samt möjlighet beredas registreringsmyndighet att ex officio avföra firma ur registret under vissa förhållanden.

Straffet för underlåtenhet att göra föreskriven anmälan är enligt 23 § böter från och med fem till och med etthundra kronor. Straffmaximum torde böra höjas till trehundra kronor.

Anmälningsskyldighetens fullgörande torde icke alltid kunna framtvingas genom åtal för underlåtenhet att göra anmälan. Detta är särskilt fallet då rörelsen upphör.

I Danmark har genom lag den 27 mars 1929 om tillägg till den danska fimalagen stadgats, att, när det i tio år icke företagits någon anmälan rörande en i ett handelsregister upptagen firma och en hänvändelse från registreringsmyndigheten genom skrivelse till de till registret anmälda innehavarna eller styrelsemedlemmarna under den för dem angivna adressen har blivit obesvarad, registreringsmyndigheten kan genom kungörelse i statstidningen med 3 månaders varsel uppmana vederbörande att upplysa om firman fortfarande består. När fristen är utlupen, utan att sådan upplysning har mottagits, uteslutes firman ur registret, varjämte kungörelse härom sker i statstidningen.

Motsvarande möjlighet att ur handelsregistret utesluta firmor föreslås i 24 a §. I fråga om den tid, som må förflyta utan att åtgärd vidtages, torde det vara lämpligt att anknyta till varumärkeslagens bestämmelse att särskilt varumärke registreras för en tid av tio år, räknat från registreringsdagen, samt att registreringen kan förnyas, varje gång för tio år från dagen för förnyelsen. I enlighet härmed föreslås beträffande firma att utrensning ur registret får ske i fråga om firma, beträffande vilken anmälan till handelsregistret icke skett under 10 år. För att registret skall hava ett aktuellt och korrekt innehåll bör större uppmärksamhet ägnas registret än vad hitintills varit fallet. Om registreringsmyndigheten därvid finner, att anmälan till handelsregistret beträffande viss firma icke skett under de senast förflutna tio åren från dagen för sista anmälan eller undersökningen, bör myndigheten, om det icke är för myndigheten känt, att rörelsen icke nedlagts, verkställa utredning om rörelsen fortfarande bedrives. Genom skrivelse till innehavaren av firman eller firmatecknare i handelsbolag, vilken bör avsändas med posten under uppgiven adress, bör myndigheten anmoda vederbörande att till myndigheten inom viss tid, förslagsvis en månad, uppgiva, huruvida den anmälda rörelsen fortfarande bedrives. Meddelande härom, vilket endast utgör ett led i myndighetens undersökning och fördenskuil icke kan betraktas som anmälan till handelsregistret, bör vara avgiftsfri och i for-

mellt avseende icke underkastad firmalagens föreskrifter. Kungörelse om meddelande att rörelsen fortfarande bedrives skall naturligtvis ej ske. I handelsregistret bör i anmärkningskolumnen till ledning vid senare kontroll verkställas anteckning att och när undersökning verkstälts och dagen då meddelande om att rörelsen består inkommit. Blanketter för myndighetens skrivelse och firmainnehavares svarsmeddelande böra fastställas.

Därest i samband med svarsskrivelsen till myndigheten anmäles förhållande, varom anmälan enligt firmalagen skolat göras, skall svarsskrivelsen i denna del behandlas som vanlig firmaanmälan.

Om försändelsen återkommer såsom obeställbar eller meddelande eljest icke inkommer inom förelagd tid, torde registreringsmyndigheten i tveksamma fall böra inhämta yttrande från polismyndigheten i orten för utrönande, huruvida rörelsen nedlagts. Därast det ej heller genom denna utredning vinnes upplysning om att rörelsen fortfarande bedrives, bör registreringsmyndigheten äga avföra firman ur registret. Kungörelse härom bör intagas i allmänna tidningarna, därvid hänvisning bör ske till att firman avförts med stöd av ifrågavarande bestämmelse. Kostnaderna för kungörelser härom komma att drabba statsverket liksom nu gäller beträffande anmälan om rörelses upphörande. Anledning saknas att antaga att de fall, då firma kommer att avföras ur registret på föreslaget sätt, bliva ofta förekommande, därest kontrollen utövas kontinuerligt, i vilket fall anmälan till handelsregistret i vanlig ordning i regel torde kunna erhållas.

Övergångsbestämmelser.

I lagar och särskilda författningar har rättsverkan av viss anmälan till handelsregistret knutits till kungörelse i ortstidning, t. ex. 27 § avtalslagen. Då enligt förslaget kungörelse i ortstidning ej vidare skall förekomma, bör kungörelsen i allmänna tidningarna hava motsvarande verkan.

I handelsregistren torde i icke obetydlig omfattning för närvarande kvarstå firmor, som icke längre äro i bruk. Endast ett 40-tal registreringsmyndigheter synas hava utövat kontroll över att anmälan om att rörelse upphört ingivits till handelsregistret. En allmän utrensning ur handelsregistret av firmor, som icke längre äro i bruk, synes vara erforderlig. Utrensningen bör vara verkställd innan registren av magistrater och kommunalborgmästare överlämnas till länsstyrelserna. Därast omläggningen av registreringen genomföres den 1 januari 1943, bör envar innehavare av firma, som icke under viss tid dessförinnan, förslagsvis tio år, till handelsregistret gjort någon anmälan, före den 1 oktober 1942 till registreringsmyndigheten meddela, att rörelsen fortfarande bedrives. Dylikt meddelande skall vara avgiftsfritt. Det bör kunna undertecknas av firmatecknare. Kravet å vittnen torde kunna eftersättas. Blankett till meddelandet torde böra tillhandahållas av registreringsmyndigheten. Kungörelse om meddelande i förevarande avseende erfordras ej.

Endast den omständigheten att meddelande icke inkommit torde icke böra medföra att firman avföres ur registret. Därest det icke är för registreringsmyndigheten känt att firman upphört, bör undersökning på sätt i 24 a § föreslagits i varje särskilt fall ske innan firman avföres ur registret. I skrivelse, som med posten avsändes till firmainnehavaren eller firma-tecknare i handelsbolag under uppgiven eller antagen postadress, torde registreringsmyndigheten böra anmoda denne att före viss dag inkomma med uppgift, huruvida den anmälda rörelsen fortfarande bedrives, vid äventyr att firman eljest avföres ur handelsregistret. Om försändelsen återkommer såsom obeställbar eller lämnas obesvarad, synes sådan åtgärd kunna vidtagas. I tveksamma fall torde yttrande böra inhämtas från polismyndigheten i orten. På så sätt synes säkerhet kunna erhållas mot att en bestående rörelse icke berövas det firmaskydd, som vunnits genom anmälan till handelsregistret. Om firman avföres på grund av underlåtenhet att vid den föreslagna, för alla firmainnehavare gällande tidpunkten göra anmälan, torde kungörelse om åtgärden icke vara erforderlig.

Med hänsyn till bestämmelserna i 24 a § i förslaget är det av vikt att registreringsmyndigheten har tillgång till postadress till huvud- och avdelningskontor. Enligt den ursprungliga lydelsen av firmalagen förelåg ej skyldighet att anmäla sådan postadress. Genom lagändring den 16 maj 1924 infördes föreskrift härom i 17 och 18 §§. Därvid stadgades att, då efter lagens ikraftträdande beträffande tidigare till handelsregistret anmäld firma anmälan första gången skedde om ändring i förhållande, varom uppgift införts i registret, firmans postadress skulle uppgivas. I samband med meddelandet enligt förslaget om att rörelsen fortfarande bedrives bör uppgift lämnas om postadress. Uppgiften härom bör vara undantagen från lagens formella fordringar i likhet med vad som föreslagits beträffande nyssnämnda meddelande. Uppgiften torde icke behöva kungöras.

B. Näringsfrihetsförordningen.

9 §.

Ändringen är betingad av förslaget om sammanförande av firmaregistret och den registrering, varom nu stadgas i näringsfrihetsförordningen. Härutinnan hänvisas till allmänna motiveringen.

12 §.

Ändringen är en följd av ändringen av § 9 mom. 1.

Särskilda stadganden om sådan rörelse, som i paragrafen avses, finnas i förordningen den 20 september 1859 angående utsträckt frihet för bergshanteringen. Denna förordning föreskriver bl. a. att anmälan om anläggning för tillgodogörande eller förädling av mineralrikets alster skall ske hos bergsöverstyrelsen d. v. s. kommerskollegium, »som tillståndsbevis utfärdar samt därom underrättar bergmästaren jämte vederbörande Konungens befallningshavande eller magistrat».

C. Lagen om ekonomiska föreningar.

8 §.

Genom att handelsregister och föreningsregister enligt förslaget komma att föras för samma område hos en myndighet kan vid registrering av förening prövas om fimalikhet föreligger icke blott med föreningsfirma utan jämväl med firma i handelsregistret.

39 §.

Jämlikt 85 § aktiebolagslagen skall i fråga om aktiebolag, sist en månad efter det balansräkningen blivit fastställd, densamma jämte styrelsens förvaltningsberättelse samt vinst- och förlusträkningen genom styrelsens försorg avsändas till registreringsmyndigheten. Motsvarande bestämmelse saknas i lagen om ekonomiska föreningar. På grund av särskild föreskrift i 58 § lagen om bostadsrättsföreningar skola beträffande bostadsrättsföreningar motsvarande handlingar insändas till länsstyrelsen. I fråga om centralkassa för jordbrukskredit samt jordbrukskassor skall enligt 62 § förordningen om jordbrukets kreditkassor styrelsen för sådan kassa ofördröjligen till bank- och fondinspektionen, vilken utövar tillsyn över dessa kassor, insända styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkningen samt balansräkningen ävensom, efter verkställd revision, den däröver avgivna berättelsen tillika med annan handling angående kassans förvaltning eller räkenskaper, som revisorerna må hava avlämnat till styrelsen.

Ekonomiska föreningar med undantag av bostadsrättsföreningar hava icke genom generell föreskrift ålagts bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen. En ekonomisk förenings bokföringsplikt är beroende av den rörelse föreningen idkar. Viss bokföringsskyldighet är emellertid alltid erforderlig med hänsyn till vissa bestämmelser i lagen om ekonomiska föreningar. Enligt 27 § i lagen har styrelsen att till revisorerna avlämna förvaltningsberättelse och enligt 32 § i lagen skola revisorerna avgiva berättelse över av dem verkställd granskning av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Berättelserna skola framläggas på föreningssammanträdet och underställas sålunda de enskilda medlemmarnas prövning. Genom denna anordning är det sörjt för att ekonomisk förenings räkenskaper bringas till kännedom hos en i flesta fall vidsträckt krets av personer.

Den ekonomiska föreningen som företagsform har emellertid fått allt större användning. Stora företag drivas numera i den ekonomiska föreningens form. Dylika ekonomiska föreningar arbeta på i stort sett samma verksamhetsfält som aktiebolagen.

Vidare har det inträffat, att personer valt den ekonomiska föreningens form för tillgodoseende av diskutabla intressen (H. 1935 s. 81).

Skäl synas på grund av angivna omständigheter föreligga för införande av föreskrift, som möjliggör för registreringsmyndigheterna och allmänheten att

taga del av de ekonomiska föreningarnas ställning och verksamhet, i den mån särskilda regler för kontrollen icke redan finnas.

Med anledning härav föreslås stadgande om skyldighet för styrelse för ekonomisk förening att efter anmodan av registreringsmyndigheten till denna insända styrelsens förvaltningsberättelse jämte revisionsberättelsen i bestyrkt avskrift. En dylik anmodan bör kunna avse berättelserna under visst år eller allt framdeles.

Registreringsmyndigheterna erhålla genom dylik föreskrift större möjlighet än nu att övervaka att föreskriven anmälningskyldighet fullgöres.

På solida grunder byggda företag kunna endast hava gagn av att deras förvaltningsberättelser göras till offentliga handlingar hos registreringsmyndigheten. Att den föreslagna föreskriften kan te sig mindre tilltalande för förening, vilken ej förtjänar allmänhetens förtroende, utgör ej något skäl mot samma föreskrift. En sådan föreskrift torde kunna bidra till en sund utveckling av föreningsväsendet.

Underlåtenhet att ställa sig föreskriften till efterrättelse bör straffbelägas. På grund därav föreslås ändring av 85 §.

Om mottagande av berättelserna bör anteckning ske i föreningsregistret. Kungörelse härom erfordras ej. Avgift skall ej utgå i dylikt ärende.

Avskrifterna böra vara bestyrkta av två ojäviga personer, vilka intyga, att lika lydande handlingar blivit vid föreningssammanträdet framlagda.

Varje förening är givetvis oförhindrad att utan anmodan insända sin förvaltningsberättelse och revisionsberättelse till registreringsmyndigheten.

68 §.

Kungörelse om att medlem i ekonomisk förening avgått torde böra ske på samma sätt som kungörelse av registreringsmyndighet.

74 §.

I fråga om ändringsförslaget hänvisas till motiveringen till förslaget om ändring av 2 § firmalagen.

78 §.

Beträffande bestämmelserna i denna paragraf hänvisas till avdelningen angående kungörelseförfarandet m. m.

82 §.

Härom gäller vad i motiveringen till 7 § firmalagen anförts i första stycket.

85 §.

För åsidosättande av föreskrift enligt 39 § sista momentet föreslås bötesstraff.

D. Kungörelsen den 4 november 1887 (nr 79 s. 1) om handelsregistrens förande m. m.

Denna kungörelse bör, utöver bestämmelserna om avgifterna för kungöran-det, ändras i vissa avseenden.

Enligt 1 § kungörelsen¹ skola handelsregisters blad numreras, med iakt-tagande att vart blad omfattar två vid registrets öppnande i dagen liggande sidor.

Till registret skall föras en förteckning, däri firmorna ävensom namnen å deras innehavare upptagas i alfabetisk ordning med uppgift å det eller de blad, där de förekomma; skolande firmorna genom understrykning särskilt utmärkas.

Hos Konungens befallningshavande skall dessutom föras en alfabetiskt ordnad längd över kommunerna å landet, upptagande de för varje kommun i handelsregistret intagna firmor.

Genom nådigt brev den 6 oktober 1938 har Kungl. Maj:t medgivit, att i 1 § kungörelsen föreskrivna längd över kommunerna å landet må föras i form av kortregister.

Enligt 2 § kungörelsen¹ skola handelsregistren föras i överensstämmelse med vid kungörelsen fogade formulär och å dem befintliga anvisningar.

Frågan om ett modernare system för handelsregistrens förande torde bliva föremål för övervägande vid den utredning angående rationalisering i fråga om länsstyrelsernas verksamhet och arbetssätt, som pågår inom socialdeparte-mentet. I likhet med vad som gäller angående förenings- och försäkringsre-gistrens förande (1938: 605 resp. 1936: 479) torde till förenkling av arbetet lösbladssystem böra medgivas för registren. Förteckningen och längden torde böra ersättas med kortregister för underlättande av arbetet och möjliggörande att snabbt lämna allmänheten önskade upplysningar ur registret. Härav be-tingande ändringar av kungörelsen föreslås i 1 §.

Efter firmaskyddets utsträckande att omfatta hela registreringsdistriktet torde fortfarande viss redovisning böra ske för varje kommun av i handels-registret intagna firmor för erhållande av överblick över näringsföretagarna i de särskilda kommunerna och för att registreringsmyndigheten utan tids-utdräkt skall vid förfrågan kunna lämna uppgift, huruvida viss person i en kommun är innehavare av firma. Denna redovisning torde lämpligen kunna ske på det sätt, att å registerkort, samlade kommunvis, angivas namnen å de personer, som anmält firma, samt det blad, varå namnet upptagits i handels-registret. Föreskrift härom föreslås i 2 §.

På grund av utvidgningen av registreringsdistrikten föreslås ändring av 7 § kungörelsen. Enär handelsregister skall föras av länsstyrelse och kon-trollåtgärder föreslagits i 24 a § firmalagen, torde särskild föreskrift om att länsstyrelse skall övervaka registrets behöriga förande icke erfordras, på grund varav föreslås, att första stycket av paragrafen utgår.

¹ Senaste lydelse se SFS 1896: 21 s. 31.

Före ändringsförslagens ikraftträdande böra av magistrater och kommunalborgmästare förda handelsregister överlämnas till vederbörande länsstyrelse. Dessa handelsregister, som av länsstyrelsen böra åsättas särskild bokstavsbezeichnung, jämte länsstyrelsens handelsregister skola utgöra handelsregister för länet. Uppläggning av helt nytt handelsregister blir härigenom icke erforderligt. Att registren till handelsregistren samtidigt böra överlämnas torde vara uppenbart. Särskild föreskrift härom läter vara överflödig. Det förutsättes, att införingar av nya firmor icke komma att ske i de till länsstyrelse överlämnade handelsregistren.

E. Kungörelserna den 15 december 1911 (nr 135) om föreningsregistrens förande m. m. och den 21 december 1917 (nr 973) om försäkringsregistrens förande m. m.

I dessa kungörelser föreslås de ändringar, som betingas av förslaget om ändring i fråga om registreringsavgifterna. Därjämte bör i det vid den förstnämnda kungörelsen fogade formuläret kolumnen för dag, då uppgift kungjordes i ortstidningen, utgå.

F. Kungörelsen den 24 november 1911 (nr 130 s. 3) angående användningen och redovisningen av avgifter för registrering i handelsregistren.

Denna kungörelse förlorar all betydelse, om registreringsdistrikten förändras enligt förslaget.

VI. Författningsförslag.

Förslag

till

lag om ändring i vissa delar av lagen den 13 juli 1887 (nr 42 s. 1) angående handelsregister, firma och prokura.

Härigenom förordnas, *dels* att i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad 24 a §, *dels ock* att 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 16, 17, 18, 21 och 23 §§¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

¹ Senaste lydelse av 4 § se SFS 1924:88, av 8 § se SFS 1925:48, av 16 § och 21 § 3 mom. se SFS 1895:67 s. 10, av 17 och 18 §§ se SFS 1924:132 och av 23 § se SFS 1911:43 s. 3.

1 §.

Länsstyrelse skall föra handelsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola för registrering anmälas, eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

2 §.

Anmälan till handelsregistret skall ingivas eller i betalt brev insändas till registreringsmyndigheten. Sådan anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter för registreringen och dess kungörande.

3 §.

Har den — — — registrering vägras.

Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten ofördröjligen med posten till sökanden översända underrättelse om beslutet med skälen därför. Saknas uppgift om sökandens postadress och kan upplysning om densamma ej utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, skall underrättelsen hållas honom till handa hos registreringsmyndigheten.

Är sökanden missnöjd med beslut, varigenom registrering vägrats, äge han att vid talans förlust innan klockan tolv å sextionde dagen från beslutets dag däröver anföra besvär hos Konungen.

4 §.

Vad i handelsregistret införes skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

En samling för hela riket av vad sålunda kungjorts skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt förses med register.

7 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört i handelsregistret och kungjort i allmänna tidningarna, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

8 §.

Envar, som vill idka handel eller annan näring, med vars utövande enligt bokföringslagen följer skyldighet att föra handelsböcker, vare pliktig att där- om göra anmälan till handelsregistret och att därvid ange det namn, varunder han ämnar driva sin rörelse och som han vid därvid förekommande underskrifter ämnar teckna. Sådant namn kallas firma.

I handelsbolag — — — åligger likvidatorn.

Från nu stadgade anmälningsskyldighet undantagas redare och rederier, aktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, registrerade föreningar samt sparbanker.

Enkelt bolag må, efter ansökan av bolagsmännen, i handelsregistret införas på sätt om handelsbolag är stadgat; och gälle sedan om det bolag, vad i denna lag finnes föreskrivet angående handelsbolag.

Envar enskild, som ämnar yrkesmässigt driva rörelse, som omförmäles i 1 § bokföringslagen, i sådan omfattning, att därmed icke följer bokföringskyldighet, må ock till handelsregistret anmäla firma.

10 §.

Ej må — — — ägt rum.

Ny firma skall tydligt skilja sig från andra i handelsregistret eller föreningsregistret hos samma myndighet intagna, ännu bestående firmor.

16 §.

Anmälan om firma skall, innan näringsens utövande börjas, göras hos länsstyrelsen i det län, där rörelsen skall utövas. Drives rörelsen i flera län, skall anmälan göras till handelsregistret för det län, där huvudkontoret är beläget.

Inrättas avdelningskontor med självständig förvaltning (filial) i annat län, än där huvudkontoret är beläget, skall anmälan till registret för det län ske innan firman får där begagnas. Filial för rörelse, som har huvudkontoret utom riket, anses såsom fristående rörelse, för vilken anmälan skall göras av den, som förestår rörelsen.

Anmälan, varom — — — alla anmälningsskyldige.

17 §.

I enskild — — — dettas postadress.

Vid anmälan skall fogas det eller de bevis, som på grund av stadgandena i §§ 2, 4, 6 och 7 förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet i vart särskilt fall erfordras.

Ingivna bevis skola förvaras under tjugu år.

18 §.

I handelsbolags — — — i förening.

Vid anmälan skola fogas för envar av bolagsmännen sådana bevis, som i 17 § andra stycket omförmälas.

Ingivna bevis skola förvaras under tjugu år.

I kommanditbolags — — — utfästa insats.

21 §.

3. Sker ändring i själva firman, skall tillika fullständig firmaanmälan göras.

23 §.

Försummas anmälan, som ovan föreskrives, eller har, efter det registrering av firma vägrats eller upphävts, den anmälningsskyldige försummat göra ny anmälan, då skall enskild näringsidkare, bolagsman eller annan, som till sådan förseelse gjort sig skyldig, straffas med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

Var, som — — — strängare straff.

24 a §.

Finner registreringsmyndigheten att anmälan till handelsregistret beträffande i registret intagen firma icke ägt rum under de senast förflutna tio åren från dagen för sista anmälan, må innehavaren av firman eller den som har rätt att teckna handelsbolags firma, eller, där flera, var för sig eller gemensamt, äga sådan rätt, någon av dem av myndigheten genom skrivelse, som skall avsändas med posten under anmäld postadress, anmodas att inom en månad därefter till myndigheten uppgiva, huruvida den anmälda rörelsen fortfarande bedrivs, vid äventyr att firman eljest avföres ur registret.

Inkommer ej inom förelagd tid sådant meddelande, må firman avföras ur registret, varom kungörelse skall ske i allmänna tidningarna.

Denna lag skall träda i kraft den

Där i lag eller särskild författning rättsverkan av anmälan till handelsregistret är beroende av kungörelse i ortstidning, skall efter det lagen trätt i kraft kungörelse i allmänna tidningarna hava motsvarande verkan.

Det åligger envar innehavare av firma, som icke efter den 1 januari 1933 till handelsregistret gjort anmälan, att före den 1 oktober 1942 till registreringsmyndigheten meddela, att rörelsen fortfarande bedrivs, vid äventyr att firman eljest må avföras ur registret. Har i 17 och 18 §§ föreskriven uppgift om postadress ej tidigare avgivits, skall uppgift därom samtidigt lämnas.

Förslag

till

förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet.

Härigenom förordnas, *dels* att § 9 mom. 2 och § 10 förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet¹ skola upphöra att gälla, *dels ock* att § 9 mom. 1 och § 12 i samma förordning skola erhålla följande ändrade lydelse:

¹ Senaste lydelse av 10 § 2 mom. se SFS 1934:607.

§ 9.

Mom. 1. Angående registreringsskyldighet är särskilt stadgat.

§ 12.

Den, som vill driva masugn eller hytta, stångjärnsbruk, manufakturverk eller annan inrättning, vilken avser tillgodogörande eller förädling av mineralrikets alster och ej är att anse såsom hantverk, skall anmäla sig hos bergsöverstyrelsen och därvid avlämna det eller de betyg, som enligt denna förordning i vart särskilt fall erfordras; kommande i övrigt att för utövning av sådan rörelse gälla jämväl vad särskilt är stadgat.

Över dem som gjort sådan anmälan skall föras särskild förteckning.

Denna förordning träder i kraft den

F ö r s l a g

till

lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas, att 8, 39, 68, 74, 78, 82 och 85 §§ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

Ekonomisk förenings — — — eller dylikt).

I firman — — — ett bolag.

Firman skall tydligt skilja sig från andra i föreningsregistret eller handelsregistret hos samma myndighet intagna, ännu bestående firmor.

Angående förbud — — — särskilt stadgat.

39 §.

Å det föreningssammanträde — — — till avgörande.

Frågan om — — — nytt sammanträde.

Genom styrelsens försorg skall till Konungens befallningshavande efter anmodan i bestyrkt avskrift avsändas styrelsens förvaltningsberättelse jämte revisorernas berättelse.

68 §.

Om medlems — — — i medlemsförteckningen.

Genom styrelsens — — — styrker avgången.

¹ Senaste lydelse av 8 § se SFS 1930:116, av 68 § se SFS 1936:326 samt av 78 § se SFS 1924:90.

Har medlem avgått, skall genom styrelsens försorg underrättelse om avgången ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna. I fråga om förening, som vunnit godkännande såsom jordbrukskassa, må dock i stället för genom dylikt kungörande underrättelse om avgången genom styrelsens försorg meddelas i annan för fordringsägarna betryggande ordning, efter ty därom särskilt förordnas.

Underlåter styrelsen — — — åtgärdens vidtagande.

74 §.

Anmälan till registret skall ingivas eller i betalt brev insändas till registreringsmyndigheten. Sådan anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter för registreringen och dess kungörande.

Då ekonomisk — — — teckna firma.

78 §.

Vad i registret införes, med undantag av underrättelse om konkurs, varom förmäles i 63 §, skall genom Konungens befallningshavandes försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

En samling för hela riket av vad sålunda kungjorts skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt förses med register.

I den — — — till registret.

82 §.

Det, som i enlighet med denna lag blivit infört i registret och kungjort i allmänna tidningarna, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetenskap därom.

Innan sådant — — — vetenskap därom.

85 §.

Åsidosättes föreskrift, som i 9 §, 20 § sista momentet, 32 § 1 mom., 35 § sista momentet, 39 § sista momentet, 44 § 1 mom., 64 § 1 mom. eller 68 § 1, 2 eller 3 mom. är meddelad,

straffes den försuamlige med böter från och med fem till och med fem hundra kronor.

Samma lag — — — medlem däri.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 1, 2, 6 och 7 §§ kungörelsen den 4 november 1887 (nr 79 s. 1) om handelsregistrens förande m. m.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 6 och 7 §§ kungörelsen den 4 november 1887 om handelsregistrens förande m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Handelsregister skall föras i överensstämmelse med härvid fogade formulär och därå befintliga anvisningar. För varje firma, som registreras, anslås två vid registrets öppnande i dagen liggande sidor. Blad till varje sådant upplägg åsättas särskilt nummer. Efter införandet av en anmälan skall, för dess skiljande från en följande anmälan, en linje dragas genom alla kolumnerna. När ett upplägg icke vidare lämnar utrymme för inskrivning av anmälandens rörande firman, skall inskrivningen fortsättas å nästa lediga upplägg, varvid tydliga hänvisningar från det ena till det andra upplägget skola göras.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må, där så prövas lämpligt, handelsregister föras enligt lösbladssystem. I dylikt fall skola inskrivningarna ske å särskilt upplägg för varje firma i fortlöpande följd. Erfordras flera blad inom upplägget, åsättas dessa uppläggets nummer med tillägg av bokstavsbezeichnung.

2 §.

Till registret skall föras kortregister, däri firmorna upptagas i alfabetisk ordning med uppgift å blad, där de förekomma.

Dessutom skall hos länsstyrelse föras kortregister, i alfabetisk ordning, över kommunerna inom länet, upptagande namn å de personer, som anmält firma, samt uppgift å blad, där namnet i registret förekommer.

6 §.

Såsom avgifter för registrering och dess kungörande skola erläggas:

a) <i>då firma första gången till registret anmäles:</i>	
av enskild näringsidkare	kronor 5
» handelsbolag	» 7
b) <i>då anmälan eljest sker</i>	
	» 5.

¹ Senaste lydelsen av 1 och 2 §§ se SFS 1896: 21 s. 31 samt av 6 § se SFS 1920: 802.

Ingen avgift skall erläggas för:

- 1:o registrering på — — — förra momentet;
- 2:o registrering och — — — registret anmäles;
- 3:o registrering och — — — rörelses upphörande;
- 4:o kungörande på grund av 24 a § i lagen.

Då ändring sker i själva firman och förty, jämlikt 21 § 3 mom. i lagen, jämte anmälan härom fullständig firmaanmälan tillika skall göras, erlägges avgift blott för registreringen och kungörandet av sistberörda anmälan, men ej för anteckningen å det blad, där firman förut är upptagen, eller för kungörandet av samma antecknings innehåll; och skall avgiften utgå med belopp efter ty här ovan under a) sägs.

Vägras registrering — — — anmälan återställas.

7 §.

I ärenden — — — dylikt ärende.

Denna kungörelse träder i kraft den

Av magistrater och kommunalborgmästare förda handelsregister skola före den överlämnas till vederbörande länsstyrelse och jämte länsstyrelsens handelsregister utgöra det i 1 § lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura omförmälda handelsregistret för länet.

Anm. De vid kungörelsen 1896: nr 21 s. 31 fogade *formulären*, vilka här icke intagas, ändras på följande sätt.

1. Försättsbladets text ändras till: »Handelsregister för N. län.»
2. Kolumnen för dag, då kungörelserna blivit införda i ortstidningen, utgår.
3. Anvisningarna erhålla under 2) följande lydelse: Här införes, dock icke hos överståthållarämbetet, i 17 § 3 mom. och 18 § 3 mom. firmalagen omnämnda kommun. Om avdelningskontor anmäles, skrives här: »Avdelningskontor i N. kommun.» Om rörelsen flyttas från en kommun till annan inom samma län, överstrykes den förra kommunens namn och tillskrives den senares, varjämte anteckning om anmälan i vanlig ordning sker i vederbörande kolumner.
4. I exemplet å blad 151 utgår i nr 12 orden »Se Blad 320», ordet »Malma» i rubriken överstrykes, varjämte däröver antecknas »Karlstorps».

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 6 § kungörelsen den 15 december 1911 (nr 135) om föreningsregistrens förande m. m.

Härigenom förordnas, att 6 § kungörelsen den 15 december 1911 om föreningsregistrens förande m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

¹ Senaste lydelse se SFS 1920: 803.

6 §.

Såsom avgifter för registrering och dess kungörande skola erläggas:

a) då ansökan om förenings registrering göres, så ock då flyttning av styrelsens säte till annat län eller ändring av firman för ny fullständig inskrivning anmäles, 14 kronor,

b) då anmälan eljest sker, 7 kronor.

Avgift erlägges — — — anmälan återställas.

Denna kungörelse träder i kraft den

Ann. De vid kungörelsen fogade *formulären*, vilka här icke intagas, ändras på följande sätt:

Kolumnen för dag, då uppgift kungjordes i ortstidningen, utgår.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 7 § kungörelsen den 21 december 1917 (nr 973) om försäkringsregistrens förande m. m.

Härigenom förordnas, att 7 § kungörelsen den 21 december 1917 om försäkringsregistrens förande m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

7 §.

Såsom avgifter för registrering och dess kungörande erläggas:

a) då ansökan om försäkringsbolags registrering göres, så ock då ändring i firman anmäles för ny, fullständig inskrivning i registret, 15 kronor;

b) då anmälan eljest sker, 6 kronor;

c) då anmälan — — — 6 kronor.

Avgift erlägges — — — allmänna tidningarna.

Denna kungörelse träder i kraft den

¹ Senaste lydelse se SFS 1937: 871.

Handelsregistren och näringsregistren.

L ä n	L ä n s s t y r e l s e					S t ä d e r i r e s p. l ä n					Summa av antalet anmä- ningar i kol. 3, 5, 7, 8, 10	Summa av kol. 4 och 9
	Handelsregister			Närings- register		Handelsregister			Närings- register			
	Medeltalet anmälningar 1939—41 ang.		Antalet den 31/12 1941 bestä- ende firmor	Medeltalet anmä- ningar 1939—41	Antalet efter den 1/1 1910 intagna anmä- ningar	Medeltalet anmälningar 1939—41 ang.		Antalet den 31/12 1941 bestä- ende firmor	Medeltalet anmä- ningar 1939—41	Antalet efter den 1/1 1910 intagna anmä- ningar		
	nya firmor	andra för- hållanden				nya firmor	andra för- hållanden					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Stockholms stad . . .	1 748	637	44 540	29	16 400	—	—	—	—	—	2 414	44 540
Stockholms län ..	351	98	9 000	12	1 709	94	57	2 107	12	402	624	11 107
Uppsala » ..	72	20	1 600	0	21	87	44	3 500	0	19	223	5 100
Södermanlands » ..	81	45	2 938	0	28	165	108	3 489	0	83	399	6 427
Östergötlands » ..	159	66	3 100	0	0	314	152	9 722	2	70	693	12 822
Jönköpings » ..	260	65	6 200	0	60	192	152	5 255	0	262	669	11 455
Kronobergs » ..	173	76	6 319	0	0	57	31	1 440	0	12	337	7 759
Kalmar » ..	189	93	4 400	0	1	122	85	3 548	15	191	504	7 948
Gotlands » ..	44	18	1 231	0	0	19	13	463	0	0	94	1 694
Blekinge » ..	105	48	3 361	0	6	81	83	4 573	0	5	317	7 934
Kristianstads » ..	262	106	9 000	0	30	95	40	2 680	1	5	504	11 680
Malmöhus » ..	259	125	9 942	6	2 307	789	467	24 737	22	5 594	1 668	34 679
Hallands » ..	121	29	3 462	0	0	142	84	3 201	2	35	378	6 663
Göteb. och Bohus län	192	461	5 830	18	1 445	633	704	25 264	39	4 016	2 047	31 094
Älvsborgs län ..	296	107	9 445	1	14	290	235	6 272	1	143	930	15 717
Skaraborgs » ..	176	89	6 367	0	0	114	133	3 912	0	494	512	10 279
Värmlands » ..	245	178	5 300	0	0	151	272	3 826	0	12	846	9 126
Örebro » ..	165	51	4 970	0	36	218	123	6 233	0	124	556	11 203
Västmanlands » ..	77	33	2 928	0	0	118	81	3 648	1	13	310	6 576
Kopparbergs » ..	231	229	7 280	0	27	79	31	2 401	0	7	570	9 681
Gävleborgs » ..	196	71	10 000	15	500	88	49	4 829	3	308	422	14 829
Västernorrlands » ..	264	37	10 154	2	50	100	49	3 659	26	734	478	13 813
Jämtlands » ..	119	1 120	1 338	0	0	44	30	1 915	18	744	1 331	2 253
Västerbottens » ..	205	40	8 240	0	0	45	24	1 402	0	0	314	9 642
Norrbottens. » ..	175	35	6 367	0	0	68	35	1 370	1	245	314	7 737
Summa	6 165	3 877	183 312	83	22 634	4 105	3 081	129 446	143	13 518	17 454	312 758

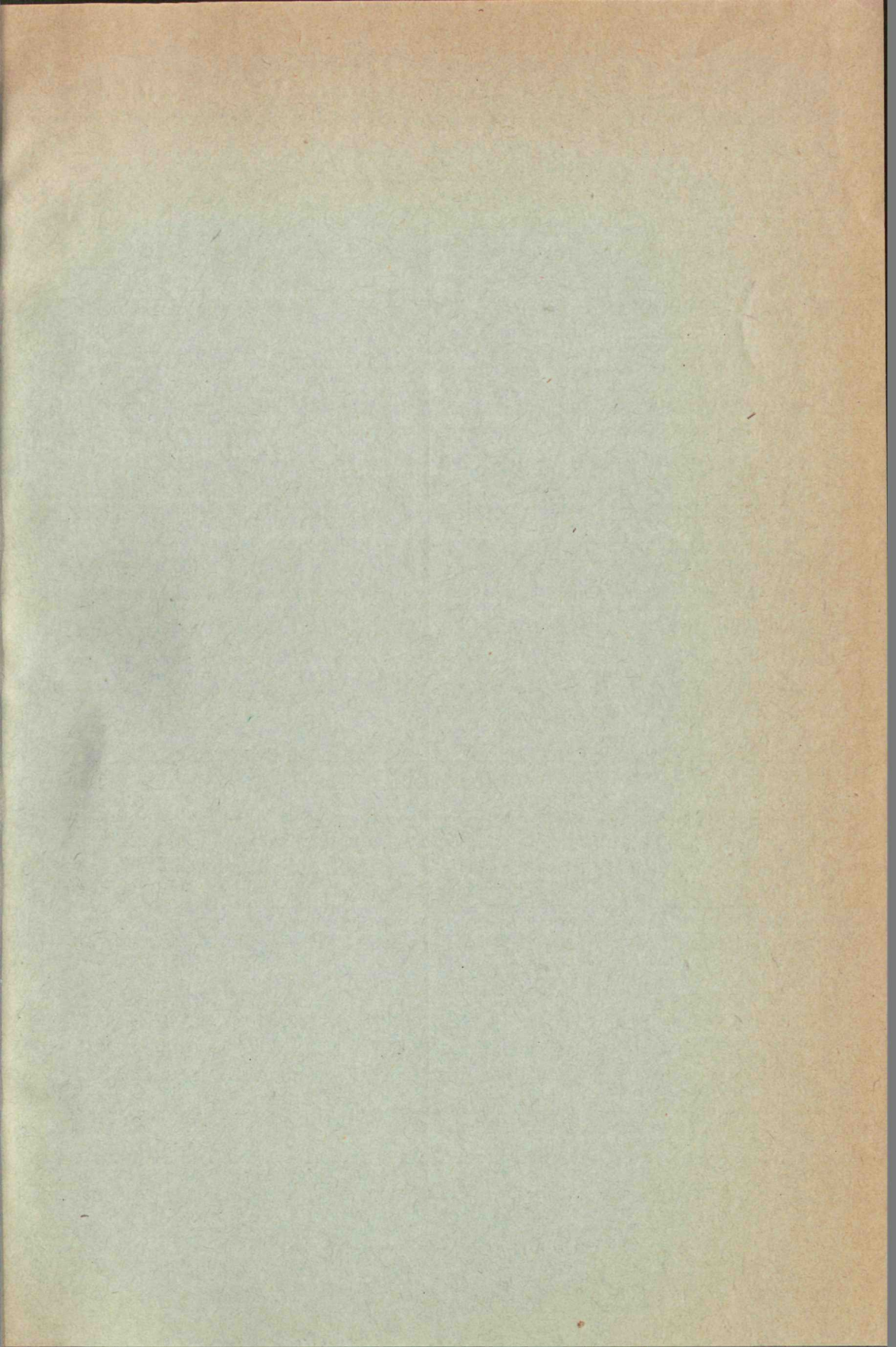
Bilaga 2.

Föreningsregistren.

L ä n	Medeltalet anmälningar 1939—1941					Antalet den ³¹ / ₁₂ 1941 bestående		
	Bostadsrättsföreningar		Övriga föreningar		Summa	bostadsrättsföreningar	övriga	Summa
	nya föreningar	andra förhållanden	nya föreningar	andra förhållanden				
	1	2	3	4	5	6	7	8
Stockholms stad	6	40	256	632	934	119	3 990	4 109
Stockholms län	2	15	40	211	268	18	1 000	1 018
Uppsala »	13	42	13	83	151	117	430	547
Södermanlands »	10	36	19	122	187	84	479	563
Östergötlands »	5	18	44	145	212	60	850	910
Jönköpings »	4	5	14	99	122	33	600	633
Kronobergs »	1	0	18	95	114	2	554	556
Kalmar »	1	0	32	117	150	3	1 000	1 003
Gotlands »	0	0	2	22	24	1	299	300
Blekinge »	1	5	18	46	70	14	353	367
Kristianstads »	1	4	24	126	155	6	1 100	1 106
Malmöhus »	16	114	46	283	459	189	1 683	1 872
Hallands »	0	0	25	88	113	2	656	658
Göteborgs och Bohus »	2	35	200	646	883	31	4 110	4 141
Älvsborgs »	2	6	48	153	209	14	1 405	1 419
Skaraborgs »	1	1	34	112	148	8	736	744
Värmlands »	1	3	28	123	155	6	875	881
Örebro »	4	11	26	92	133	20	592	612
Västmanlands »	6	14	14	90	124	42	553	595
Kopparbergs »	3	6	46	135	190	16	1 290	1 306
Gävleborgs »	1	10	27	140	178	10	1 100	1 110
Västernorrlands »	1	6	19	128	154	5	939	944
Jämtlands »	0	1	17	86	104	5	900	905
Västerbottens »	0	2	50	95	147	4	1 010	1 014
Norrbottnens »	1	3	21	62	87	4	656	660
Summa	82	377	1 081	3 931	5 471	813	27 160	27 973

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Herr Statsrådet och chefen för Kungl. Handelsdepartementet	3
I. Gällande bestämmelser angående registrering av företagare	5
Handelsregister s. 5. — Aktiebolagsregister s. 6. — Försäkringsregister s. 6. — Föreningsregister s. 7. — Näringsregister s. 7. — Firmaskydd m. m. s. 8.	
II. Påtalade brister i fråga om organisationen för bestyret med registreringen	10
III. Bestämmelser angående registrering av företagare i övriga nordiska länder	18
IV. 1941 års riksdags framställning angående kungörelseförfarandet	20
V. Utredningens förslag	25
1. Allmän motivering	25
A. Organisationen för bestyret med registreringen	25
Sammanslagning av näringsregister och handelsregister	25
Centralisering av registreringen till en myndighet avvisas ...	29
Fråga om handelskamrarna såsom registreringsmyndigheter	33
Länsstyrelserna såsom myndigheter för handels- och föreningsregistrens handhavande	35
Aktiebolagsregistreringen hos patent- och registreringsverket	36
B. Kungörelseförfarandet m. m.	36
Kungörelse i ortstidning avskaffas	36
Samlingarna av anmälningar till vissa register	38
Registreringsavgifter	39
2. Speciell motivering	41
A. Firmalagen	41
B. Näringsfrihetsförordningen	45
C. Lagen om ekonomiska föreningar	46
D. Kungörelsen den 4 november 1887 om handelsregistrens förande m. m.	48
E. Kungörelserna den 15 december 1911 om föreningsregistrens förande m. m. och den 21 december 1917 om försäkringsregistrens förande m. m.	49
F. Kungörelsen den 24 november 1911 angående användningen och redovisningen av avgifter för registrering i handelsregistren	49
VI. Författningsförslag	49
Bilagor angående antalet registreringsärenden.	
1. Handelsregistren och näringsregistren	58
2. Föreningsregistren	59

Statens offentliga utredningar 1942

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. [8]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. [9]
Beskattningsorganisationsakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. [18]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. [2]
Betänkande med förslag till främjande av utskyldsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. [21]

Politi.

Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. [10]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Promemoria rörande bostadsföröringen. [3]
Promemoria ang. hyresreglering. [14]
Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmödrar. [19]
Utredning ang. värmekostnaden i hyreshus. [20]

Hälso- och sjukvård.

De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. [4]
Betänkande med utredning och förslag ang. barnmorskeväsendet. [17]
Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten, m. m. [22]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. [5]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter ang. den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. [6] 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. [7] 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. [12]

Handel och sjöfart.

Promemoria med förslag ang. registreringen av landets företagare m. m. [23]

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. [13]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med utredning och förslag ang. betygssättningen i folkskolan. [11]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. [1]
Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. [15]
Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet [16]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.